

MASTEROPPGAVE

Emnekode: MUS5015

Navn: Ada Torvik

«Vi må være med i koret fordi vi føler oss
best her»

«Hvordan oppleves det å være medlem i et flerkulturelt kor?»

«How does it feel to be a member of a multicultural choir?»

Dato: 15. mai 2020

Totalt antall sider: 67

Forord

Det nærmer seg 17. mai, og i år er alt annerledes. I fjor sang og spilte Kveldskoret på Levanger torg i anledning nasjonaldagen. Det koret som har slått rot i hjertet mitt, og som står meg så nær. Først, og viktigst er det å takke Kveldskoret, som har holdt ut med meg og mitt prosjekt i to år. Det kan nok være slitsomt å være forskningsobjekt, spesielt når så mange er interessert i dere. En spesiell takk rettes til korets dirigenter, Liv Kolstad og Janniken Sandnesmo, de tre herlige kormedlemmene som deltok på intervjuer, alle som svarte på spørreskjema, og ikke minst Abbas, som har gitt meg et av de største musikkinntrykkene jeg noen gang har hatt.

De to siste årene ved Nord universitet har lært meg mye, og det er vemodig å nå skulle gå videre. Jeg vil takke universitetet for muligheten til å inkludere spesialpedagogikk i musikkmasteren, et fag som nok ikke er det vanligste å velge på musikkstudiet. Spesielt koordinator Nettum Hansen har bidratt til å utvide min horisont, samt gitt meg en bevissthet om de ulike brillene vi alle ser verden gjennom. Jeg har gjennom musikkstudiet fått muligheten til å kombinere de to temaene jeg alltid har vært mest interessert i; Musikk og inkludering. Dette prosjektet har vekket en gnist i meg, og jeg har tilegnet meg mye relevant kunnskap som vil bli nyttig i videre musikkpedagogisk praksis. Å studere andre menneskers opplevelse og virkelighet har vært en spennende utfordring, og jeg håper og tror at den erfaringen jeg har skaffet meg vil kunne bidra til en bredere og dypere forståelse av andre.

En stor takk skal også rettes til mine to kloke, kreative, kunnskapsrike, motiverende og ikke minst tålmodige veiledere, Jens Knigge og Rolf Martin Snustad. Dere har vært inspirasjonskilder, brannslukkere og pragmatikere i arbeidet mot et resultatet. Jeg vil gjerne også takke Runa Hestad Jenssen, Grete Daling, Andreas Aase og Roy Waade og for inspirerende samtaler og diskusjoner rundt emnet. Også familiemedlemmer, venner og medstudenter som har diskutert, lest, oversatt og lest korrektur, både én, to, og tre ganger fortjener en stor takk.

Jeg vil også takke Ole Hamre, som har stilt opp til intervju, og en spennende samtale rundt Fargespill, Kveldskoret, musikk og inkludering. Det blir interessant å gå i dybden ved en senere anledning. Til slutt vil jeg takke dere som har motivert, inspirert og trøstet meg i innspurten. Dere vet selv hvem dere er, og jeg setter utrolig stor pris på dere! Dere er herlige!

- Ada

Sammendrag

«*Hvordan oppleves det å være medlem i et flerkulturelt kor?*» Denne studien tar for seg Kveldskoret, et innvandrerkor i regi av voksenopplæringen i Levanger. Målet med studien er å finne ut hvordan det oppleves å være en del av et slikt kor, som dirigent og som medlem. Tidligere forskning har sett på hvordan musikk og sang kan bidra til en god inkluderingsprosess, mens denne studien vil gå nærmere inn på medlemmenes *egne* opplevelse av koret, fellesskap, kultur og samfunnsdeltakelse. Med en slik problemstilling handler det om å få tak i en annens virkelighet, og fenomenologien har stått sentralt i arbeidet. Anvendt teori omhandler musikk og språk, musikk og psykisk helse, og fellesskap. Empirien er innhentet fra kvalitativ og kvantitativ metode (*mixed methods*) gjennom et gruppeintervju med korets dirigenter, personlige intervjuer med tre kormedlemmer, samt et spørreskjema utført med resten av koret. Denne studien forsøker å belyse en del av et stort og omdiskutert tema: inkludering i et innvandrerperspektiv.

Nøkkelord: opplevelse, inkludering, musikk, korsang, fellesskap, kultur, samfunn

Abstract

«*How does it feel to be a member of a multicultural choir?*» This study addresses Kveldskoret, an immigrant choir under the direction of adult education in Levanger. The aim of the study is to find out what it feels like to be a part of such a choir, as a conductor and as a member. Previous research has focused on how music and singing can contribute to a good inclusion process, while this study will explore the members own experience of the choir, community, culture, and community participation. With such an issue, it is about getting hold of someone else's reality and phenomenology has therefore been central to the work. Applied theory around music and language, music and mental health, and community has been the focus. Empirical data has been obtained through qualitative and quantitative method (*mixed methods*), through a group interview with the choirs conductors, personal interviews with three choir members, and a questionnaire done by the rest of the choir. This study attempts to shed light on a part of an important and controversial topic: inclusion from an immigrant perspective.

Keywords: experience, inclusion, music, choir singing, community, culture, society

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING, BAKGRUNN OG PROBLEMSTILLING	5
1.1 NÅR KULTURER MØTES.....	5
1.2 BAKGRUNN OG BEGREPSAVKLARINGER.....	6
1.2.1 Innvandrere, flyktninger og asylsøkere.....	6
1.2.2 Integrering og inkludering.....	6
1.2.3 Inkluderingsarbeid.....	7
1.3 PROBLEMSTILLING OG AVGRENSING.....	8
1.4 KVELDSKORET	9
1.5 ROLLEN SOM FORSKER OG DELTAKER	10
2. TEORI	10
2.1 RELEVANT TEORI.....	10
2.1.1 Musikkens betydning for språk og psykisk helse.....	11
2.1.2 Fellesskap	12
2.2 TIDLIGERE FORSKNING	13
2.2.1 Kor som musikalsk fellesskap	13
2.2.2 Musikk og inkludering.....	15
3. METODE.....	19
3.1 FENOMENOLOGI OG HERMENEUTIKK	19
3.2 FORSKNINGSDESIGN	20
3.3 METODOLOGI	20
3.3.1 Spørreskjema	21
3.3.2 Intervju.....	22
3.4 UTVALG	23
3.5 ANALYSEMETODE.....	23
3.6 ETISKE PERSPEKTIVER OG VURDERINGER	24
4. ANALYSE OG DRØFTING	25
4.1 KORMEDLEMMENES BAKGRUNN OG FORHOLD TIL MUSIKK	25
4.2 OPPLEVELSE OG FELLESSKAP	28
4.2.1 Å føle seg hjemme	29
4.2.2 Hva er viktig for medlemmene?	29
4.2.3 To røde damer.....	31
4.2.4 Hva er spesielt med Kveldskoret?	32
4.2.5 Relasjoner.....	34
4.3 OPPLEVELSE AV KULTUR.....	35

4.3.1 Sterke kulturopplevelser.....	35
4.3.2 17. mai, 2019	39
4.4 OPPLEVELSE AV SAMFUNNSDELTAKELSE	40
4.4.1 Repertoar og språk	41
4.4.2 Å bidra	44
4.5 UTFORDRINGER	45
4.5.1 Tidsaspektet	46
4.5.2 Manglende fokus på musikk?	46
5. DISKUSJON OG KONKLUSJON	47
5.1 OPPLEVELSEN AV KVELDSKORET – MULIGHETER OG FORBEHOLD.....	47
5.2 DRØFTING RUNDT PROSJEKTET	49
5.3 VEIEN VIDERE.....	49
5.4 AVSLUTTENDE ORD	50
LITTERATUR:	51
VEDLEGG 1: INTERVJUGUIDE, KORMEDLEMMER	54
VEDLEGG 2: INTERVJUGUIDE, DIRIGENTER.....	55
VEDLEGG 3: SPØRRESKJEMA, KVELDSKORET	56
VEDLEGG 4: EKSEMPEL PÅ SAMTYKKESKJEMA	62
VEDLEGG 5: NSD SIN VURDERING	63

1. Innledning, bakgrunn og problemstilling

1.1 Når kulturer møtes

Når kulturer møtes i et musikalsk fellesskap, skjer det noe magisk. Noe som er vanskelig å sette fingeren på, og vanskelig å forklare med ord. Pusten stopper, hårene reiser seg, hjertet banker og tårene presser på. En musikalsk forbindelse som trosser landegrensene, hudfarger, religioner og politiske standpunkter. Kun musikken og fellesskapet står igjen.

Dette opplevde jeg i Levanger kirke 31. mars 2019, da Kveldskoret, Levangeroktetten og studenter fra Nord universitet arrangerte en felles konsert for Levangers befolkning. Jeg var selv med å spille, og jeg vil innlede denne masteroppgaven ved å be leseren se et klipp fra denne konserten¹. Som siste nummer blir joiken *Åerjelsaemieh*, arrangert av Frode Fjellheim, sunget. Så kommer Abbas fra Irak frem og synger på arabisk. Sangen heter *Mawal* og handler i likhet med joiken om hjemlengsel, og lengsel etter sine kjære. Når Abbas når sitt høydepunkt stiger joiken frem igjen og de to sangene synges i forening. Opptredenen får stående applaus fra publikum, og det er tydelig at det ikke bare var jeg som ble rørt av denne opplevelsen.

Jeg hadde lenge visst at jeg ønsket å vie min masteroppgave til musikkens betydning. Tanken på å skrive om musikkens rolle i inkluderingsperspektivet trigget meg, og etter konserten i kirka var det bestemt: Jeg ville skrive om Kveldskoret! Jeg ville skrive om medlemmenes opplevelse av koret, og jeg ville skrive om hvordan slike prosjekter kan bidra til inkludering. Da konserten var ferdig gikk vi syngende ut av kirkerommet og samlet oss i våpenhuset. Der ble vi stående, og vi sang publikum ut av kirka. Det som skjedde deretter rører meg enda. Publikum sang med oss i joiken. Noen ble også stående igjen i våpenhuset for å synge videre. Det endte med at kormedlemmer, musikere og publikum sto side om side og sang, lenge. Lengre enn jeg noen gang har vært med på.

And the Melody Still Lingers On

Chaka Khan

---

¹ <https://www.youtube.com/watch?v=B76kAAN9pIk>

1.2 Bakgrunn og begrepsavklaringer

I denne studien blir det brukt begreper som innvandrere, asylsøkere, flyktninger, integrering og inkludering. I dette kapitlet vil det presenteres noen generelle fakta om innvandring i Norge, samt en gjennomgang av de ulike begrepene som anvendes.

1.2.1 Innvandrere, flyktninger og asylsøkere

Statistisk sentralbyrå (SSB) definerer innvandrere som personer født i utlandet av utenlandske foreldre, som selv har innvandret til Norge (Dzamarija, 2019). Per i dag bor det 790 497 innvandrere i Norge, som tilsvarer 14,7 % av befolkningen (SSB, 2020). Begrepet flyktning omfatter personer som «befinner seg utenfor hjemlandet og som har en velbegrunnet frykt for forfølgelse på grunn av forhold som er beskyttet gjennom menneskerettighetene: rase, religion, nasjonalitet, medlemskap i en spesiell sosial gruppe eller politisk oppfatning» skriver Vevstad (2017). Per 2019 var det 233 794 flyktninger og familietilknyttede bosatt i Norge. Asylsøkere er personer som har søkt om beskyttelse i Norge, men som i motsetning til flyktningene ikke har fått endelig svar på søknaden sin (SSB, 2020). SSB har ikke statistikk på hvor mange asylsøkere det er i Norge per dags dato. Jeg vil i hovedsak forholde meg til *innvandrere* som samlebegrep. Begrepet favner alle som er født utenlands og har kommet til Norge, og vil derfor være dekkende.

1.2.2 Integrering og inkludering

Begrepene integrering og inkludering har i flere sammenhenger blitt brukt om hverandre. Det kan derfor være greit å rydde i begrepene. Integrering oppsto ifølge Tetler (2015) på slutten av 1940-årene. I norsk skolesammenheng ble begrepet først brukt som en motsats til den eksisterende segregeringen på midten av 1900-tallet (i den sammenhengen knyttet til elever med funksjonsnedsettelse). Befring beskriver integrering som et *ytrebegrep*, og en «planmessig innsats for at alle skal tilhøre et fellesskap (...)» Inkludering derimot, omhandler «den enkeltes opplevelser som deltaker i fellesskapet» (Befring, 2014 s. 57). Da begrepet integrering i skolen ble erstattet med inkludering ble fokus og ansvar flyttet fra individet til miljøet rundt. Det var dermed skolens ansvar å legge til rette for inkluderingen, og det relasjonelle fikk større betydning i inkluderingsarbeidet (Tveitereid, 2016).

Veien mot en inkluderende skole har vært lang, og den norske skolen har måttet gjennom både segregering og integrering før den nå kan kalles inkluderende. I innvandringsperspektivet ligger

vi noen skritt etter, da integrering fremdeles brukes, fremfor inkludering. Det er mulig begrepet har kommet for å bli, men ifølge Utdanningsdirektoratet innebærer ikke begrepet integrering det samme kravet til relasjonsbygging og sosial deltakelse som inkludering (Dahlseng, u.å.). På bakgrunn av dette, samt den pågående debatten rundt et inkluderende samfunn, vil begrepet inkludering bli brukt fremfor integrering.

1.2.3 Inkluderingsarbeid

18. desember 2018 ble kronikken «Kraftløs inkludering» publisert i Dagsavisen. Artikkelen er skrevet av Ludvig Claeson, leder i Musikkens studieforbund, og generalsekretær i Norsk musikkråd, Bjarne Dæhli. Kronikken var i utgangspunktet en kritikk av regjeringens manglende tilskudd til kultur blant innvandrere. Samtidig trekker den frem hvordan musikk og kultur kan bidra til god inkludering. De hevder at:

«Gode musikkopplevelser gir en positiv sinnsstemning som gjør at mange kan føle et behov for å åpne opp og formidle følelser (...). Inkludering i musikkopplevelser kan derfor være et viktig og verdifullt verktøy i møte med traumatiserte krigsflyktinger. Mange har kanskje også selv bakgrunn fra kunst og musikk og vil søke til fellesskap med mennesker som har samme type interesse» (Claeson & Dæhli, 2018, s.1).

I kronikken finner vi også en rapport om organisasjonsengasjement blant innvandrere. Her kommer det frem at frivillighetsdeltakelsen blant innvandrere i Norge er under halvparten av den norske majoritetsbefolkningen (17% mot 39%). I kulturorganisasjoner derimot er deltakelsen høyere blant innvandrere (17% mot 15%). Claeson og Dæhli fremmer med dette potensialet i det frivillige kulturlivet som aktør for «økt og bedret integrering av innvandrere» (Claeson & Dæhli, 2018).

Kulturminister Trine Skei Grande var raskt på banen for å svare Claeson og Dæhli og hun roser dem for engasjement og frivillig aktivitet. Hun er heller ikke uenig i at det frivillige kulturlivet er en god arena for inkludering (Grande, 2019). Jeg ser på kronikken, samt den påfølgende debatten, som et bakteppe. Kanskje nærmest en legitimering av det jeg ønsker å belyse i denne studien: kormedlemmenes opplevelse av musikk og inkludering, og videre musikk og sang som redskap til en god inkluderingsprosess.

I samarbeid med Norsk folkehjelp ble det satset på to musikalske prosjekter på Dikemark statlige asylmottak: «Musikk for integrering» (2016) og oppfølgeren «Sang og musikk for integrering» (2017). Prosjektene hadde som mål å skape mindre isolasjon og en betydningsfull hverdag. På mottaket var beboerne isolert fra lokalmiljøet og de hadde få aktivitetsmuligheter. For mange hadde musikken vært en stor del av deres kultur, og muligheten for å opprettholde musikkalsk kompetanse, samt videreformidle musikkunnskap på mottak er begrenset. Prosjektet hadde som delmål at beboerne skulle kunne:

- Uttrykke seg gjennom musikk, for å videre komme ut av sine daglige problemer
- Holde konserter med musikk fra norske og internasjonale komponister
- hjelpe andre som ønsket å begynne med musikk, som hjelpe-instruktører

Prosjektet i 2016 viste seg å være populært og antall deltakere økte gradvis gjennom prosessen. Prosjektrapporten beskriver et positivt resultat, og det ble dermed søkt midler til å videreutvikle prosjektet i 2017. Mottaket måtte lage et eget musikkrom, øke tilstedeværelsen av musikkinstruktør og kjøpe nytt musikkutstyr grunnet den store entusiasmen fra beboerne. Prosjektet førte til et godt samarbeidsklima i gruppa, og for deltakerne var det å holde konserter høydepunktet. Ifølge rapporten bør prosjektet videreføres, også til andre steder i landet.

1.3 Problemstilling og avgrensing

I denne studien ønsker jeg å få svar på hvordan musikk og sang kan bidra til en god inkluderingsprosess. Jeg fant videre ut at jeg ønsket å legge hovedfokuset på *opplevelsen* av inkludering, gjennom å være med i Kveldskoret, både fra medlemmenes og dirigentenes perspektiv. Hva legger de vekt på? Hva mener de er viktig? Hva lærer de, og hvilke utfordringer kan man møte i et slikt kor? Problemstillingen er følgende:

«Hvordan oppleves det å være medlem i et flerkulturelt kor.» - En casestudie av Kveldskoret

Inkludering er tema for en stor, pågående samfunnsdebatt, og mange har sterke meninger om emnet. Vi kan likevel enes om at mislykket inkludering kan forårsake store konsekvenser for både samfunnet og den enkelte. Det finnes ingen fasit på en god inkluderingsprosess, men regjeringen har presentert fire mål for inkluderingen: *Sysselsetting og arbeid, utdanning, levekår og samfunnsdeltakelse* (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2015). For å

avgrense vil fokuset hovedsakelig ligge på de to sistnevnte. De fleste medlemmene i koret går fremdeles på voksenopplæringen² og har ikke begynt med verken videre studier eller arbeid. Jeg for min del mener også at levekår og kultur- og samfunnsdeltakelse er svært viktig, og derfor blir fokuset slik.

Da arbeidet startet var utgangspunktet to perspektiver. Det første resulterte i den nåværende problemstillingen, mens det andre handlet om hvordan prosjekter som Kveldskoret kan bidra til å endre samfunnets holdninger til innvandrere. Det sistnevnte ble lagt bort da det blir for mye å inkludere begge perspektivene. Jeg har likevel empiri som kan være relevant for videre forskning på emnet. Den opprinnelige planen var også å se Kveldskoret i sammenheng med Fargespill. Selv om Hamre (2011) beskriver Fargespill som en god arena for inkludering vil det bli for stort for denne studien å gå i dybden på prosjektet. Når en masteroppgave skal skrives vil spørsmålene *hva vil jeg oppnå, hvem er studien relevant for og hva kan den brukes til* være relevante. Jeg har plukket ut fire nøkkelområder som vil strukturere og avgrense: *felleskap, kultur, samfunnsdeltakelse og utfordringer*.. Disse områdene vil vise seg i analyse, drøfting, diskusjon og konklusjon.

1.4 Kveldskoret

Kveldskoret er et kor i regi av voksenopplæringen på Levanger. Det ble etablert i 2011 av dirigentene Liv Kolstad og Janniken Sandnesmo som også er lærere ved voksenopplæringen. Koret har rundt 30 medlemmer fra ulike land i verden og består både av flyktninger, innvandrere, asylsøkere, samt lokale medlemmer fra Levanger. Utgangspunktet for prosjektet var valgfag musikk på voksenopplæringen. Da elevene var ferdige på skolen ønsket de to lærerne å etablere et kor slik at medlemmene skulle få fortsette med musikk og sang også etter at de hadde sluttet på skolen. Siden den gang har koret vokst betydelig, og det har strømmet på med nye medlemmer, både fra voksenopplæringen, asylmottak og ellers i byen. Koret har gjennomført flere prosjekter, både alene og sammen med andre, og har hatt konserter både lokalt og regionalt. Våren 2018 gjorde koret også en opptreden på Norske Talenter³.

---

² Voksenopplæringen på Levanger er et skoletilbud som tilbyr både introduksjonskurs i norsk språk og samfunn til innvandrere, grunnskole for innvandrere, samt videregående opplæring for voksne.

³ Korets opptreden: <https://www.youtube.com/watch?v=9hz9vvEf8DE&t=160s>

1.5 Rollen som forsker og deltaker

Som både forsker og deltaker står jeg ovenfor et dilemma. Jeg har personlig kjennskap til koret jeg skal forske på, og jeg har nære relasjoner til flere av medlemmene. Det blir derfor særs viktig å skille de to rollene og være klar over *når* jeg har på meg de ulike brillene, altså min forforståelse. Jeg startet min praksisperiode i Kveldskoret våren 2017 og etter endt praksis skrev jeg en metodebok. Her er et utdrag:

«Det aller første som slo meg da vi satt og spilte i pausen var begrepet musikkglede. Jeg husker at jeg satt og tenkte at dette måtte være skolebokeksempelen på hvordan musikk kan skape både samhold og glede hos folk. Og ikke bare folk, men folk uavhengig av etnisitet, hudfarge, kjønn, legning, form og utdanning. Alle var med og spilte, og vi hadde det utrolig gøy sammen. En av guttene i koret, som jeg senere skjønnte at jobbet der, tok ledelsen og gav ut rytmefigurer til oss. Da vi satt der sammen ble det utrolig stilig. Dette var virkelig en av hendelsene som satte spor i meg, og som jeg kommer til å huske lenge» (Torvik, 2017 s. 3).

Med tanke på min erfaring i Kveldskoret vil dette utvilsomt bidra til å farge mitt syn. Samtidig vil jeg ved hjelp av teori og systematisk metodebruk forsøke å distansere meg, og se koret fra forskjellige perspektiver, og med ulike briller. Som deltaker har det vært lettere for meg å studere koret, og jeg har fått god innsikt, samt god tilgang på empiri. En dobbeltrolle bærer derfor med seg både fordeler og utfordringer.

2. Teori

I dette kapitlet vil jeg presentere relevant teori for forskningsprosjektet. Det vil bli presentert forskning angående *musikk og språk*, og *musikk og psykisk helse*, fordi dette er relevant for kormedlemmenes samfunnsdeltakelse og levekår. Teori om fellesskap blir anvendt fordi korets medlemmer trekker frem dette som svært relevant. Det vil også bli presentert teori om korsang, fordi denne studien i all hovedsak handler om å synge i kor. Videre vil det presenteres tidligere forskning på problemområdet som kan ses i sammenheng med dette forskningsprosjektet.

2.1 Relevant teori

Musikk har så vidt vi vet eksistert like lenge som mennesker. En sentral oppgave i musikkvitenskapen er å svare på *hva* musikk egentlig er (Ruud, 2018). Er musikk kun lyder som virker utløsende på våre egne følelser, eller er det en avspeiling eller imitasjon av de menneskelige

følelsene? Kan musikk representere noe utenfor seg selv? (Ruud, 2018). Ordet musikk stammer fra gresk og betyr *musens kunst*. I starten var musikken et begrep som omfattet flere kunstområder, blant annet diktning og dans, før det på 1300-tallet fikk en mer avgrenset betydning og har blitt til det vi i dag kaller musikk. Ruud (2018) presenterer ikke en klar definisjon, men beskriver musikkens ulike funksjoner, både for den enkelte og for samfunnet. «Møte mellom musikk og bevissthet skjer i en prosess som ikke bare utfolder seg i tid, men som også tilbyr et nær sagt uendelig univers av betydninger knyttet til kropp, emosjoner, assosiasjoner og minner, kulturelle posisjoner og verdier» (Ruud, 2018 s. 308).

2.1.1 Musikkens betydning for språk og psykisk helse

Brean og Skeie stiller spørsmål ved hvilke fordeler musikk kan bære med seg. «Blir den som spiller musikk, samtidig smartere, snillere (mer empatisk/sosial), mer intelligent, mer språkmektig, flinkere i matte ...?» (Brean & Skeie, 2019, s. 300). I denne sammenhengen vil det dreie seg om musikk og språk, og det viser seg blant annet at eldre med demens har lettere for å forstå talespråk dersom de har spilt et instrument (White-Schwoch, 2013; Brean & Skeie, 2019). Studier strides om hvorvidt musikk kan bidra til bedre språkforståelse, da det er utfordrende å gjennomføre tester der funnene ikke kan forklares ved andre faktorer enn musikkens betydning i seg selv. Sund (2015) hevder at bruk av musikk gir bedre språkopplæring. I en artikkel i Utdanningsforskning trekker han frem Bilalovic Kulsets (2015) mastergradsavhandling om musikk og andrespråk, der hun påstår at vi gjennom sang og musikk raskere tar i bruk språket, og at dette resulterer i raskere læring. Videre mener hun at hjernen blir påvirket av musikk. Hun påstår at de limbiske strukturene i hjernen blir positivt stimulert av musikk. Slike påstander kan som nevnt diskuteres, og flere studier vil si seg uenige i dette. Vi kan likevel konkludere med at musikk *kan* bidra til både bedre hukommelse og språkferdigheter.

Har musikk en positiv påvirkning på psykisk helse? Én av tre nordmenn vil i løpet av livet fylle kriteriene for angstlidelse, og hver fjerde for depresjon. Vi vet også at flyktninger ofte kan ha fått diagnoser som posttraumatisk stresslidelse (PTSD) og angst gjennom traumatiske opplevelser, enten i hjemlandet eller på flukt. I en studie gjort av folkehelseinstituttet i 2018 viser det seg at 48 prosent av flyktninger har symptomer på depresjon og angst. Til sammenlikning ligger resten av befolkningen på rundt 20 prosent. (FHI, 2018 s. 20-30). Posttraumatisk stress kan forårsake symptomer som *flashbacks*, søvnvansker, kroppssmerter, konsentrasjonsvansker, hukommelsesvansker, angst og ansenthet (Brean & Skeie, 2019). Som regjeringen hevder vil levekår være et sentralt mål for inkludering, og en nedsatt psykisk helse vil kunne føre til

dårligere livskvalitet. Det ser ut til at musikkterapi kan redusere disse symptomene og i tillegg øke personenes sosiale funksjonsnivå (Beck, 2015 i Brean & Skeie, 2019). Selv om disse studiene var små er dette et felt som stadig utforskes, og ifølge Brean og Skeie vil videre forskning gi et bedre grunnlag for å konkludere. Kanskje kan også denne studien bidra til å kaste lys over problemområdet.

2.1.2 Fellesskap

Ordet fellesskap brukes ofte synonymt med samhörighet og samhold og betyr *å ha noe til felles med* eller *høre sammen med*. Motsatsen til fellesskap, altså *utenforskap*, er manglende sosial tilknytning, og en situasjon der mennesker står utenfor samfunnet (Tjora, 2018). Tjora (2018) tar for seg begrepet fellesskap i ulike sammenhenger, blant annet som *integrasjon* (sammenlutning av enheter til en større enhet). Vi vet at integrering bærer med seg utfordringer, ikke bare for innvandrere, men også for deres norskfødte barn, som venter seg en likeverdig plass i samfunnet (Friberg & Midtbøen, 2017 i Tjora, 2018). Det kan bli vanskelig for dem å tilpasse seg da foreldrene bærer med seg sin egen bakgrunn, og barna må balansere mellom to ulike kulturer (Barth, 1969 i Tjora, 2018). Det forventes at barna deltar i begge fellesskap, og dette kan by på utfordringer.

I både innvandring og utvandring handler det om mennesker som flytter på seg, ofte for å kunne leve akseptable liv med en trygg hverdag. Ønsket om å ta vare på sin personlige identitet og relasjoner fra hjemlandet står sterkt, samtidig som det forventes at de skal delta i det nye samfunnet (Tjora, 2018). I Norge har vi en *ensidig integrering*. Vi forventer at innvandrere skal bli en del av det fellesskapet vi har skapt oss, gjennom språk, kultur og samfunn. Tjora trekker frem begrepene innenforskap og utenforskap. «Når utenforskap (manglende integrasjon) oppleves i relasjon til et etablert majoritetssamfunn, oppstår ofte lokale eller subkulturelle innenforskap i mindre minoritetssamfunn» (Tjora, 2018, s. 44). Han beskriver det som å komme for sent til en fest og du og dine felles *forsentkommere* lager en egen fest, heller enn å prøve å ta igjen de andre. I inkluderingsperspektivet kan dette føre til at hele grupper blir stående utenfor fellesskapet.

«Å være innenfor fellesskapet gjør oss lett blinde og døve for de opplevelsene som følger av å være utenfor» (Tjora, 2018 s. 44). Å være født i Norge gir muligheter. Vi er en naturlig del av samfunnet, og det er lett å ta forgitt at vi har en betydning i den store sammenhengen. Tjora trekker linjer fra integrering til ordet *anerkjennelse*, som ifølge Honeth handler om å bli trygg

på sin egen verdi, og at vedkommende blir *anerkjent* som en bestemt type person av fellesskapet (Tjora, 2018). Vi kan videre resonnerer rundt spørsmålet: Hvordan oppleves det å være en del av et fellesskap, og hvordan kan vi oppdage de som står utenfor fellesskapet?

Slik Balsnes (2014) beskriver det må fellesskapet i kor være inkluderende for at medlemmene skal trives. Dirigenten må være musikkfaglig sterk, men må samtidig være flink med mennesker. Kormedlemmene må bli sett og hørt, og repertoaret må likes av koret samtidig som det må holde en vanskelighetsgrad som gir utfordringer, men som ikke er for vanskelig (Balsnes, 2014). Slik skapes ifølge Balsnes trivsel og koret.

2.2 Tidligere forskning

Når et forskningsprosjekt skal utføres trengs kunnskap om tidligere forskning på problemområdet. Dette handler både om respekt for tidligere arbeider, samt forståelse av det feltet det forskes på. I det videre vil det bli presentert ulike studier om korsang og musikk som redskap for inkludering.

2.2.1 Kor som musikalsk fellesskap

Balsnes (2014) blir inspirert av et kormedlem, Kari, som mener kor er selve idealet for menneskelig fellesskap. Hun har forsket på sitt eget kor, *Belcanto*, og forsøker å svare på spørsmålene: Hva slags fenomen er et kor? Hva handler korsang om? Hva foregår i kor? Hun har fokusert på tre hovedområder: det sosiale samspillet, den musikalske samklangen, og læring og livskvalitet i musikalsk fellesskap. Balsnes har selv lang korerfaring, samt master i både korledelse og musikkvitenskap. Boken *Å synge i kor* (2014) er hennes doktorgradsarbeid.

Innledningsvis skriver hun om et kormedlems bortgang: «(Han) etterlot seg kone, to døtre – og et kor» (Balsnes, 2014 s. 18). Koret var svært viktig for ham, og han var svært viktig for dem. Et medlem beskriver koret som *en utvidet familie*. *Belcanto* stiller opp og synger i alle medlemmenes store begivenheter. Koret har torsdager som fast øvingsdag og regularitet trekkes frem som viktig for kormedlemmene. Å delta i en lokal musikkaktivitet bidrar til å skape struktur i livet, mener Balsnes (s. 20). Medlemmene setter koret høyt og gleder seg til øvelsene. De påpeker også at det kan være tungt de gangene det ikke er øvelse. Balsnes beskriver en stadig forhandling om hvor mye tid som skal gå til koret. Hun påpeker at dersom koret tar for mye tid vil deltakelsen trues. Selv om koret er viktig for medlemmene er det også et liv utenfor som

skal gå rundt. Resultatet blir et kompromiss der «de travle må finne seg i å strekke seg litt, mens de som har god tid, må finne andre aktiviteter å fylle sin tid med» (s. 24).

For mange er koret også et fristed. Et sted der de kan ta pause fra familie, jobb, forpliktelser og forventninger. Et medlem beskriver koret som en *lomme* i hverdagen. Et annet medlem forteller at dørstokkmila kan være lang, men at han føler seg oppløftet av sang og fellesskap (Balsnes, 2018). Balsnes nevner begrepet *sosial kapital* (referanse; videreføring av Putnam & Bourdieu), som dreier seg om positive effekter ved deltakelse i fellesskap. Å være deltakende i et fellesskap bidrar til å øke medlemmenes sosiale kapital, men dersom man står utenfor, kan det føre til det motsatte. Ifølge Putnam (2001) utvikler verden seg i en uheldig retning i form av mindre engasjement i organisasjoner knyttet til arbeid, politikk og lokalsamfunn. Blant annet er deltakelsen i frivillige organisasjoner nedadgående. Han påpeker at sosial tilhørighet har stor betydning for helsen. Balsnes stiller seg derfor spørsmålet: «Hvordan kan et kor bidra til medlemmenes sosiale kapital?» (s. 27)

«De lokale musikkgruppene er arenaer hvor man kan skaffe seg venner (eller fiender!), møte potensielle partnere, holde kontakten med gamle venner, komme seg bort fra hjemlige forpliktelser, hevde seg og få anerkjennelse fra andre, imponere sine kollegaer, skaffe seg sosiale eller forretningsmessige kontakter, bli med på konkurranser, glede familien... listen er som hun sier uendelig» (Finnegan, 1989 i Balsnes 2014, s. 27).

Balsnes trekker frem Finnegan's studie av musikklivet i en engelsk by der hun også ser på de *ikke-musikalske* aspektene ved ulike musikalske arenaer. For Balsnes er ikke koret bare det musikalske. Hun kaller sitt eget kor både et omsorgssenter og et ressurscenter som skaper et godt miljø innad i koret og samtidig gir mulighet for å skape nye nettverk (Balsnes, 2018).

«Men fredelig sameksistens, gjensidig støtte, lojalitet, glede og harmoni er ikke nødvendigvis egenskaper ved fellesskap», mener Balsnes (s. 38). Det kan også oppstå uenigheter, spenninger og konflikter i koret, der det samles mennesker med ulike interesser, egenskaper, politisk syn, livssyn og forventning. Koret har derfor ansvar for å skape en forhandlingsarena der konflikter kan snakkes om og løses. Balsnes forteller at konflikter i Belcanto kan oppstå av flere grunner, men ofte er det uenigheter om økonomi, turer, pauser, klikker, og det sosiale vs. det musikalske.

«Riktignok blir man godt tatt imot første gang og kanskje noen ganger til, men deretter kan det være utfordrende å bli ytterligere inkludert i miljøet» (Balsnes, 2018 s. 40). Balsnes ser på klikker i koret som en utfordring, og medlemmer som har vært med lenge er ofte mer sammenveiset og vil naturlig være mye sammen. Balsnes beskriver at kormedlemmer som har noe til felles (alder, jobb, barn osv.) ofte finner hverandre.. Selv om dette kan være en utfordring påpeker kormedlemmene at det er en naturlig del av det å være i et fellesskap (Balsnes, 2018). En stor diskusjon oppstår også når det skal velges repertoar, forteller Balsnes. Det sosiale vs. det musikalske er en langvarig debatt i koret, selv om medlemmene enes om at begge har sin betydning. Medlemmenes grunnlag for deltakelse varierer også mellom sang og trivsel. Det påpekes at et kontinuerlig fokus på det sosiale må på plass, slik at det ikke blir overkjørt av et krevende og stort repertoar. For Balsnes er det utfordrende å finne balansen. På den ene siden trenger hun tiden på øvelsene til å terpe på de musikalske aspektene, samtidig som koret i all hovedsak skal være gøy for medlemmene (Balsnes, 2018).

«Læring i kor handler ikke bare om musikk, men også en rekke ikke-musikalske kunnskaper, holdninger, ferdigheter og verdier» (Balsnes, 2018 s. 114). Det er mange arbeidsoppgaver som skal til for å drifte et kor, og medlemmene kan derfor utfordres på oppgaver de ikke er vant med (Balsnes, 2018). Ett medlem var innflytter til kommunen og hun fikk blant annet prøve seg som tolk på en kirkekoncert. Dette var en av de første utfordringene hun tok på seg, men det ble en grensesprengende erfaring. Dette medlemmet var utrygg i starten, men gjennom diverse koraktivitet ble hun stadig tryggere på både seg selv og koret.

Korsang er den musikkaktiviteten som samler flest mennesker, og sangstemmen er tett knyttet til både kropp, pust, følelser og identitet (Balsnes, 2018). I tillegg er sang noe alle kan bidra med. Balsnes trekker frem ulike aspekter ved korsang som kan virke helsefremmende: Det fysiske (muskler, lunger, fysisk velvære osv.), det psykologiske (glede, humor, energi, redusert stress osv.), det kognitive (konsentrasjon, hukommelse, læringsevne osv.), det sosiale (samhørighet, kontakter, vennskap osv.) og det eksistensielle (godt for sjelen, gi livet mening). Alt i alt må det flere momenter på plass for at koret skal være en positiv opplevelse, og denne studien legger vekt på hva medlemmene mener er viktig for et koret skal være et godt sted.

2.2.2 Musikk og inkludering

Både nasjonalt og internasjonalt har det de siste årene blitt utført ulike prosjekter og studier vedrørende innvandrere og inkludering. Særlig etter flyktningkrisen i 2015 har fokuset på en

positiv og velfungerende inkluderingsprosess vært stort. Dannemark (2018) tar for seg musikk i *integreringsprosessen*, og stiller spørsmål ved hvorvidt musikk kan brukes som ressurs for bedre integrering av minoritetsspråklige elever og innvandrere. Hans funn peker på musikk som en verdifull *integreringsressurs*, både i et etisk, samfunnspolitisk og samfunnsøkonomisk perspektiv. Dannemark mener musikalske møter er kompliserte å forklare. Han peker på Ruud (1997) som hevder at mye informasjon faller bort når slike møter skal forklares. Han foreslår heller å kalle musikken *et eget språk* (Ruud, 1997 i Dannemark, 2018).

Forfatteren argumenterer for at alle som er involvert i integrerings- og inkluderingsrelatert arbeid bør være bevisst på hva inkludering innebærer (Dannemark, 2018). Han mener inkludering er særs viktig i skolesammenheng, ikke bare som en *motgift til utestenging*, men som en «aktiv prosess som fører mennesker sammen og som får individet til å føle seg sett, ønsket og ivaretatt» (Dannemark 2018, s. 36). Dannemark har brukt eksisterende faglitteratur og narrativ dokumentasjon som empiri i sin studie. En mulig svakhet ved studien vil være at de benyttede respondentene kun er fagpersoner. Selv om disse utvilsomt har god kunnskap om emnet, mangler studien et annet sentralt perspektiv: perspektivet til den som skal inkluderes. Inkludering handler om å oppleve sosial tilhørighet og sosialt fellesskap (Læringsmiljøseneteret, 2017). Den subjektive oppfattelsen av inkluderingen vil derfor være svært relevant, men får liten plass i Dannemarks studie.

Marshs (2018) ser på hvordan musikk og *musical play* (musikk-lek) kan bidra til økt trivsel blant flerkulturelle barn. Med flerkulturelle, eller *bi-cultural*, menes barn som tilhører mer enn én kultur. Hun har gjennomført en studie der hun har tatt for seg skoler i Australia, Norge, Storbritannia, USA og Sør-Korea. Forfatteren har tidligere gjennomført studier som viser at musikk generelt er svært viktig for barn (Marsh, 2012, 2013). Marsh legger vekt på musical play som ressurs da det inkluderer både sang, dans og skuespill og barna kan bidra med musikk fra sin egen kultur. Marsh trekker frem Bruce (2011) som mener musical play kan være en arena for sosial og kulturell læring der barna får en forståelse av ulike kulturer og forholdet mellom dem. (Bruce, 2011 i Marsh, 2016).

Med Minks (2013) som grunnlag skriver Marsh: «In children's playful intercultural interactions, complex and multi-layered meanings emerge, as forms of border-crossing (Minks, 2013 i Marsh, 2018 s. 63). Hun hevder *musical play* er nyttig fordi barna lærer om samfunn, kultur og sosiale relasjoner og kan videre overføre disse erfaringene til hverdagen (Marsh, 2018).

Teknologi blir brukt for å opprettholde musikalsk tilknytning til hjemlandet og for oppdage og utforske musikk fra vertslandet, og Marsh stiller spørsmål ved om den flittige bruken av internett er grunnet mangel på et tilgjengelig musikkmiljø lokalt (Marsh, 2018). I Kveldskoret har flere av medlemmene sterke relasjoner til sin egen musikkultur, og det gjenstår å se om koret kan bidra til både sosiale relasjoner, kultur og samfunn, slik Marsh beskriver det.

Artikkelen har hovedfokus på rollen musical play spiller i seg selv. Forhold utenfor selve aktiviteten får ikke like stor plass, men nevnes i artikkelens avslutning. For flyktning- og innvandrerbarn kan musikk, dans og drama bidra til nye bekjentskap, trygghetsfølelse, økt selvtillit, identitet og resiliens, spesielt i bosettingsprosessen (Marsh, 2018). Det konkluderes med at musical play, i tillegg til økt kreativitet kan bidra til forbedring av språkutvikling og sosial inkludering i *vertskulturen*. Kreativt engasjement, både i og utenfor skolen kan gi barna en plattform til formidling av negative opplevelser.

I likhet med Marsh har Quadros og Vu (2017) forsket på hvilken rolle musikk spiller i inkluderingsprosessen. Kan musikk og korsang bidra til at flyktninger og asylsøkere føler seg velkommen, samt bidra til en samfunnsendring der *nykommerne* blir sett på som noe mer enn utenforstående andre? Studien ser på hvordan et utvalg svenske kordirigenter prøver å inkludere flyktninger ved å synge i kor. Quadros og Vu stiller spørsmålene: Hvilken betydning har det for flyktninger å synge svenske sanger, hvordan oppleves det å være dirigent i et slikt kor, og hvordan har dette sammenheng med den svenske regjeringspolitikken? Hensikten med studien var å undersøke en *inkluderende musikalsk praksis* i skole- og samfunnssektorer. For å finne svar portretterer Quadros og Vu tre dirigenter som driver med inkluderingskor.

Alle korene besto av like deler svensker og flyktninger og asylsøkere. På ett av korenes første møte dukket det opp 400 personer, og 50 av dem, med et aldersspenn fra 20 til 70 år, ble valgt ut til å delta i studien. En av dirigentene beskrev en episode der de sang en joik, noe som var helt nytt for mange av dem: «Then one Syrian guy stepped out. Somebody asked him (to sing) because we heard he had a very good voice. So we said: Please sing it solo, and he did. Everybody was so excited about it. It was a very generous and happy ambient feeling in the choir» (Quadros & Vu, 2017 s. 1120) Et medlem beskrev korprosjektet slik: «I came here to network and meet people, but then I found singing. It made me so happy». (s. 1120)

Quadros og Vu trekker frem den svenske tradisjonen, å *fika*, som en måte å ønske velkommen på, og som ressurs for samfunnsinkludering. Forfatterne trekker frem McLean og Syed som forklarer at *fika* brukes for å opprettholde sosiale forbindelser og er en tid der folk samles for å drikke kaffe og prate sammen. *Fika* har ingen direkte tilknytning til musikk, men er i Sverige svært relevant for å skape sosiale relasjoner, også i korsammenheng. I motsetning til Marsh har Quadros og Vu sitt fokus på faktorer som ligger utenfor selve aktiviteten (i denne sammenheng korsang). Viktigheten av sosial relasjonsbygging og medlemmenes opplevelse av koret vektlegges. Det påpekes at korene også er fordelaktig for svenskene som deltar, da de får «en multikulturell opplevelse» (s. 1122).

Det store *korparadigmet* oppstår ifølge Quadros og Vu når det skal diskuteres hva som er det viktigste i slike korprosjekter, og om korsang egentlig er *gjestfritt nok*. «To what extent can newcomers – new singers – be at home or feel wholly integrated into the choral group if they have not experienced singing alone or together» (s. 1123). Marshs påstår at repertoaret, både i sang og lek er svært viktig for å skape en arena der unge mennesker kan utfolde seg musikalsk. Quadros og Vu hevder sanger med ulik opprinnelse får stor plass i korene de har forsket på, samtidig som de på sin side har oppdaget at medlemmene har et noe annet fokuspunkt: «We posit that the international act of joining for weekly rehearsals is the factor that builds the sense of togetherness or inclusion rather than the actual singing of songs as the binding agent» (Quadros & Vu, 2017 s. 1123). Som med mange andre kor vil hensikten med å delta være forskjellig fra person til person. Noen ønsker musikalsk *input*, mens andre har fokus på fellesskapet. En av informantene (Quadros & Vu 2017, s. 1124) foreslo en opptaksprøve der det måles hvorvidt personen er flink nok til å synge, men her oppstår et problem. Selv om forslaget åpner for mer musikalsk utfoldelse, vil det på den andre siden holde andre utenfor. En løsning kan være å inkludere mer lek og improvisasjon, som ifølge Marsh vil føre til både resiliens og bedre inkludering (Marsh, 2016 i Quadros & Vu, 2017).

Quadros og Vu avslutter med å applaudere korlederne og deres velvilje. Gjennom korsang og felles samvær skapes det en arena for inkludering. Selv om disse korene både bidrar til musikalsk utfoldelse, språkopplæring og gir et innblikk i svensk kultur, brukes Bevelander (2011) til å konkludere med at full inkludering ikke kan oppnås ved samfunnsaktiviteter alene. Det trengs en aktiv inkluderingspolitikk som er vedtatt på alle nivåer av den svenske strukturen (Quadros & Vu, 2017).

3. Metode

Denne studien er en kvalitativ casestudie, der det blir forsket på Kveldskoret fra Levanger. Hovedfokuset vil være hvordan medlemmene opplever det å være med i koret, samt hvordan dirigentene opplever å lede koret. Studien har en fenomenologisk og hermeneutisk tilnærming.

3.1 Fenomenologi og hermeneutikk

Mennesker ser verden gjennom ulike briller. Disse brillene er våre erfaringer, følelser og tanker, og de vil, enten vi vil det eller ikke, ha en betydning for hvordan vi oppfatter ulike situasjoner. En hendelse, observasjon eller samtale kan derfor oppleves svært ulikt fra person til person. I fenomenologien, altså studiet av fenomener, er målet å analysere de kvalitative aspektene ved våre erfaringer (Hovd, 2019). Kvale og Brinkmann definerer begrepet slik:

«Når det er snakk om kvalitativ forskning, er fenomenologi et begrep som peker på en interesse for å forstå sosiale fenomener ut fra aktørenes egne perspektiver og beskrive verden slik den oppfattes av informantene, ut fra den forståelse at den virkelige verden er den mennesker oppfatter» (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 45)

Fenomenologien i praksis handler om å få tak i den enkeltes subjektive opplevelse. Det er ikke det samme å studere et menneske og et objekt. Mennesket er mer komplekst, og må studeres deretter, ved å ta hensyn til individets tanker, følelser, opplevelser og erfaringer. Forskeren må rydde vekk sine egne tanker og følelser for å få tak i andres, og det er avgjørende at forskeren er klar over hvilke briller han eller hun har på seg, altså en evne til selvrefleksjon. På denne måten kan forskeren presentere en konkret og relevant analyse av forskningen. Fenomenologien er en av grunnpilarene i denne masteroppgaven. Gjennom å stille gode, relevante spørsmål og oppfølgingsspørsmål, samt gjennomføre et analysearbeid som har grunnlag i fenomenologien, håper jeg å få tak i essensen av medlemmenes opplevelser.

Under behandling av empiri er det mange veier å gå. Å analysere andre menneskers følelser, tanker, opplevelser og erfaringer fører med seg et ansvar. *Hermeneutikken* oppsto som en reaksjon på positivismen, og *forståelse* ble et sentralt begrep i forskningen på mennesker (Ruud, 2016). Det er et stort område, og i likhet med selve masteroppgaven kan man risikere å skrive seg bort i både definisjoner og tolkninger av emnet. I korte trekk handler hermeneutikken sammenfattet om å få tak i, eller forstå den andres virkelighet. Utfordringen dukker opp når man

som forsker oppdager at vår egen *forforståelse* legger føringer for denne forståelsen. Det betyr ikke nødvendigvis at man må legge bort alle egne tanker og følelser, men det krever en bevissthet om at de er tilstede og betydningen de har. I nyere hermeneutikk omtales *forforståelsen* som et nødvendig utgangspunkt for forståelse (Ruud, 2016).

3.2 Forskningsdesign

Jeg har valgt en casestudie som forskningsdesign for denne oppgaven. Ordet *case* kommer fra det latinske ordet *casus*. I Norge brukes begge begrepene, selv om sistnevnte ofte blir forbundet med enkeltindivider og ikke grupper. Ifølge Skogen (2018) kan ordet *tilfelle* gi riktige assosiasjoner. Caseforskning betyr å forske på en gruppe eller et fenomen. Med casestudie som forskningsdesign velger man enten en enkelt case (*singlecasestudie*), eller flere caser (*multippelcasestudie*) og ser dem i sammenheng. Jeg skal kun forske på Kveldskoret, og studien vil ifølge Skogen da betegnes som en *singlecase*. Det studeres et fenomen, Kveldskoret, med én analyseenhet; koret med sine dirigenter. Selv om caseforskning har blitt mer vanlig, finnes det likevel noen ulemper. Når det forskes i dybden på en gruppe eller et enkeltindivid vil det ikke være mulig å ettergå resultat i samme grad som ved andre design (Skogen, 2018). Selv om forskeren tilegner seg dybdeinformasjon om et tilfelle, vil overføringsverdien være mindre enn i f.eks. en litteraturstudie, eller store spørreundersøkelser, fordi forskningsenheten er såpass liten. Skogen (2018) påpeker at dersom casestudie velges som design må forskeren tilegne seg tilstrekkelig kunnskap om forskingsfeltet for å kunne presentere en gyldig og relevant studie.

3.3 Metodologi

Metodologi handler om hvordan vitenskapelige metoder tas i bruk. Selv om denne studien i all hovedsak er kvalitativ, har jeg valgt å inkludere et spørreskjema, som faller inn under den kvantitative retningen. Tradisjonelt sett blir kvantitativ og kvalitativ forskning sett på som motsetninger, der det kvalitative betraktes som induktivt, mens det kvantitative betraktes som deduktivt (Postholm & Jacobsen, 2016, kap. 4). Innenfor pedagogikken er den kvalitative forskningsmetoden mest brukt. Samtidig mener Postholm og Jacobsen (2016) at man ikke bør begrense seg til kun kvalitative metoder og data. De foreslår heller å se på de to som komplementære, at de utfyller hverandre, og gir ulike typer informasjon. I caseforskning er man heller ikke fremmed for en eklektisk tilnærming og man står fritt til å bruke både kvalitative og kvantitative data. Det er derfor et svært anvendelig forskningsdesign (Yin, 1993, 2009 i Skogen, 2018). Studien i sin helhet kan derfor betegnes som en mixed-methods-studie, eller

metodekombinasjonsstudie, der fenomenet belyses gjennom flere ulike data (Postholm & Jacobsen 2016, kap 4), i denne studien gjennom spørreskjema og intervju.

3.3.1 Spørreskjema

Spørreskjema er en velkjent forskningsmetode og blir til stadighet knyttet til survey som forskningsdesign (Holand, 2018). Selv om metoden ikke er den vanligste innen casestudie ønsket jeg å skaffe relevant informasjon fra koret uten å måtte intervju alle medlemmene. Jeg ønsket svar på noen bestemte spørsmål som senere kunne sammenliknes og analyseres. Holand (2018) påpeker viktigheten av forarbeid og forhåndstesting da det kan avsløre glemte punkter, flertydige spørsmål og svaralternativer, for vanskelige eller ubehagelige spørsmål og liknende. I nyere tid har det blitt mer og mer vanlig å gjennomføre spørreskjema digitalt. Digitale spørreskjema gjør det enklere både å nå ut til folk og å samle informasjon til analyse. Flere i koret har liten eller ingen erfaring med teknologi så jeg valgte derfor å gjennomføre spørreskjemaet med blyant og papir. Jeg hadde tidligere gjennomført en håndsopprekning for å se hvor mange som ville delta. Det viste seg å være samtlige som var tilstede.

Det finnes visse retningslinjer og huskereglene når et spørreskjema skal utformes og gjennomføres. Når det gjelder omfang valgte jeg å inkludere rundt tjue spørsmål. Det vil variere hvor mye tid den enkelte bruker på å gjennomføre et slikt skjema, men det er ikke uvanlig å regne ca. 30 sekunder per svar (Holand, 2018). Imidlertid er ikke alle medlemmene stødige i norsk, så jeg valgte å beregne ekstra tid til gjennomføring. Flere spørsmål hadde også påstander medlemmene skulle ta stilling til. Jeg beregnet derfor 15-20 minutter til gjennomføring av skjemaet. Jeg hadde også tre lærere tilgjengelig som kunne hjelpe til, dersom det var usikkerhet knyttet til språk og spørsmål.

Utformingsprosessen startet med et tankekart der jeg skrev ned alt jeg ønsket å finne ut, sett i sammenheng med daværende problemstilling. Deretter fulgte en utvelgelsesprosess der jeg tok utgangspunkt i de spørsmålene som etter min mening var mest aktuelle. Disse handlet i stor grad om medlemmenes opplevelse av koret, forholdet til de andre medlemmene, og sangene som synges. Jeg inkluderte også noen korte spørsmål om bakgrunn og tidligere musikalsk erfaring. På slutten av skjemaet kunne medlemmene tilføye det de ønsket.

Kort oppsummert skal spørsmålene i et spørreskjema være tydelige, presise og enkle, gjerne med en miks av både åpne og lukkede spørsmål. De skal ikke være ledende, og eventuelle

svaralternativer må dekke alle relevante svar (Postholm & Jacobsen 2016, Krogtoft & Sjøvoll 2018). I utgangspunktet er dette greier kjøreregler, men med tanke på deltakerne i dette prosjektet oppsto det andre utfordringer, deriblant språk. Det ble viktig å formulere spørsmålene på en lett forståelig måte samtidig som det måtte gi meg svar på det jeg lurte på. Jeg valgte å holde en positiv tone gjennom alle spørsmålene og unngikk med hensikt de mer følsomme og sårbare spørsmålene. Disse ønsket jeg heller å stille i personlige intervju med utvalgte medlemmer. Spørreskjemaet endte med en klar og tydelig tittel, noe enkel grafisk illustrasjon, generell veiledning underveis, samt en takk til deltakerne til slutt. (Vedlegg 4)

3.3.2 Intervju

Selv om spørreskjemaet gav meg opplysninger om kormedlemmene, ønsket jeg i tillegg å gjennomføre personlige intervjuer, da disse gir rom for mer dybde. Jeg var mest interessert i deres tanker og følelser rundt koret. Intervjuer kan gjennomføres enten som personlige møter, gjennom telefonsamtaler, eller digitalt. Jeg ønsket å gjennomføre alle intervjuene *face to face*, både for å oppfatte kroppsspråk, men også for å få til en god dialog. Jeg mener den beste dialogen skjer ansikt til ansikt, og av den grunn var telefonintervju uaktuelt. Det var viktig for meg at deltakerne skulle føle seg hørt, og at de fikk snakke fritt. Samtidig ønsket jeg svar på noen konkrete spørsmål. Løsningen ble en kombinasjon av strukturert og åpent intervju, også kalt semistrukturert- eller halvstrukturert (Postholm & Jacobsen, 2016, kap. 6). I gjennomføringen av et slikt intervju har forskeren noen relevante spørsmål klare, men det holdes åpent for temaer som ikke var planlagt på forhånd (kap. 6).

Intervju er også en metode som krever betydelig forberedelse, og jeg må innrømme at jeg kan ha forhastet meg oppstartsprosessen. Jeg var ivrig etter å komme i gang med prosjektet og allerede i august 2019 gjennomførte jeg et såkalt gruppeintervju med korets dirigenter på en café. Relevant metodeteori var lest og lagt til grunn, og en intervjuguide var laget. Denne ble ikke gjennomgått med veileder for kvalitetssikring, og resultatet ble noe rotete. På caféen var det bakgrunnsstøy, og spørsmålene var mange. Dette resulterte i mye unødvendig transkripsjon. Til tross for et noe snublende intervju fikk jeg tak en del relevant informasjon.

Til intervjuene med medlemmene i Kveldskoret var jeg mer forberedt og intervjuguiden ble gjennomgått i samarbeid med veileder før samtalene ble gjennomført. Vi ble enige om færre, mer åpne spørsmål, med mulighet for tilleggsspørsmål underveis. Ifølge Dalen (2011) skal det i en kvalitativ studie gjennomføres ett eller flere prøveintervju med deltakere som har nokså lik

bakgrunn som den gjeldende informanten. I dette tilfellet ble dette vanskelig å gjennomføre, og valget falt heller på flere gjennomganger med veileder. Jeg valgte også å intervju medlemmene én og én og hjemme hos meg selv. Dette skapte en rolig og trygg atmosfære, både for meg og deltakerne. Disse enkle grepene gjorde intervjuene både friere og mer ryddig, uten for mye irrelevant transkripsjon. Jeg ønsket en narrativ (fortellende) vinkling på intervjuene ved å la medlemmene fortelle relativt fritt rundt sin opplevelse av koret.

3.4 Utvalg

Hvem vi velger å intervju til masteroppgaven kan ha stor betydning for utfallet av studiet. Dalen (2011) påstår at prosessen frem mot valg av informanter generelt ikke får tilstrekkelig plass i kvalitative forskningsrapporter. Jeg ser derfor viktigheten av å redegjøre for mine valg når det gjelder informanter. Mitt første spørsmål handlet om hvor mange jeg skulle intervju. Mye informasjon var allerede samlet inn fra spørreskjema, så jeg var hovedsakelig ute etter mer utdypende svar på noen få spørsmål, samt deres egne fortellinger. Jeg endte med å intervju tre kormedlemmer. Målet var å finne medlemmer som kunne representere *hele* koret, men med en så sammensatt gruppe og svært få intervjuobjekter ble dette noe problematisk. Likevel var jeg bestemt på at jeg ville ha representanter fra begge kjønn, med ulikt aldersspenn og fra ulike land. Jeg ønsket også representanter med ulik fartstid i koret og i Norge, altså minst ett *nytt* og ett *gammelt* medlem. Det praktiske er også viktig i en slik prosess. De tre representantene er alle stødige i norsk eller engelsk, dette for å gjøre kommunikasjonen og transkripsjonen enklere.

3.5 Analysemetode

I analysen av spørreskjema brukte jeg programmet SPSS (Statistical Package for the Social Sciences). Programmet gjorde det lett å se resultater og sammenhenger. I den kvalitative analysen oppstår det en utfordring fordi målet er å få fatt i informantenes oppfatning, samtidig som man er klar over at man helt fra gjennomføringen av intervjuene har begynt å tolke empirien. Både Giorgis (2009) analysemetoder og Riesmanns narrative analyse (beskrevet i Rennstam & Wästerfors, 2015) har vært inspirasjonskilder i arbeidet. Giorgi er kjent for analysemetoden *the descriptive phenomenological methods* (referanse; en videreføring av metoden fra filosofen Edmund Husserl). Han beskriver en firedelt analyse. Etter å ha transkribert datamaterialet leser forskeren først gjennom teksten og danner seg et helhetlig bilde. I del to deles teksten inn i meningsenheter. Det finnes flere måter å gjøre dette på, og for min del ble *fargekoding* en oversiktlig metode for å fange opp de meningsenhetene som hadde sammenheng med relevante

temaer og problemstillingen. I tredje del skal informantenes subjektive beskrivelser omgjøres til generaliserbare, fenomenologiske uttrykk. I en mer praktisk sammenheng vil dette innebære å sammenlikne enkelttilfeller og komme frem til et allmennbegrep, eller en *teori*. I fjerde del skal betydningen av foregående trinn sammenfattes, og informasjon fra de ulike delene ses i sammenheng. Giorgi fremmer betydningen av å bruke egen bevissthet og intuisjon i dette arbeidet, altså å se empirien i seg selv, uten å la seg styre av hypoteser og teorier (Giorgi, 2009, s.187).

Riessman er spesielt opptatt av språk, og da særlig kommunikasjon mellom mennesker. Under et foredrag forteller hun: «Stories do not speak for themselves. They are made, and made in context. And made for particular audiences at particular times» (University of South Australia, 2015, 4:57). Vi trenger derfor en egen analysemetode. Med en narrativ analyse kan forskeren presentere historier, fortellinger og betraktninger med informantenes egne ord. Rennstam og Wästerfors (2015) beskriver Riessman som en autoritet på emnet narrativ analyse, og beskriver videre hennes tre analysemetoder: Tematisk analyse, som fokuserer på *hva* som blir fortalt, strukturell analyse, som har fokus på *hvordan* historien formidles, og performativ analyse, som fokuserer på *hvem* informanten forteller historien til (Rennstam & Wästerfors, 2015). Riessman påpeker at man ikke nødvendigvis må holde seg til én av disse. Snarere tvert imot. «Riessmans (...) övergripande råd er en förenig (...) Hun vill att analytikern intresserar sig for berättelsens strukturella och dialogiska karaktär, och hon menar att narrativa studier bör vara komparativa, det vill säga berättelser bör jämföras med varandra» (Rennstam & Wästerfors, 2015 s. 62). Med både Giorgis og Riessmans utgangspunkt har jeg en eklektisk tilnærming til analysearbeidet, noe som gir meg et godt overblikk over medlemmenes opplevelse, samt deres egne skildringer som gir mer dybde.

3.6 Ethiske perspektiver og vurderinger

I prosessen har jeg jobbet med en svært utsatt gruppe, og begrepet etisk forskning blir derfor svært relevant. «Etikkens formål er å studere hvordan man bør handle, og å forstå begrepene vi bruker når vi evaluerer handlinger, personer som handler og utfall av handlinger» (Sagdahl, 2019) Det første etiske perspektivet jeg sto ovenfor var personvern. Hvordan skal man behandle opplysninger om mennesker i en sårbar situasjon? Ifølge NSD (norsk senter for datalagring) må informanter i forskningsprosjekter skrive under på samtykkeskjema der informasjon om prosjektet blir presentert. For meg ble dette utfordrende grunnet språkbarrieren. Jeg brukte tid

på å gå gjennom skjemaet og forklare dem at det blant annet var frivillig å delta, og at de når som helst kunne trekke seg. Det ble også forklart at alle medlemmene som deltok enten på spørreskjema eller på intervju ble anonymisert. Da all informasjon var formidlet ble skjemaene underskrevet. Med grunnlag i fenomenologien ble det viktig å behandle den tilegnede informasjonen med forsiktighet og respekt, både i analysen og i presentasjonen av materialet.

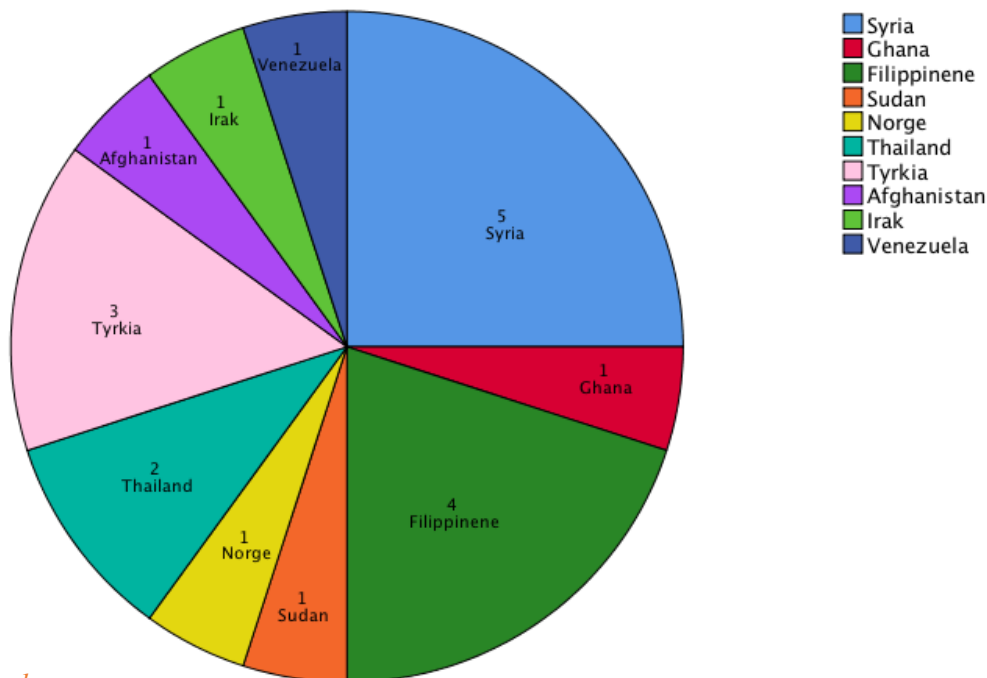
Postholm og Jacobsen nevner validitet, altså studiens gyldighet som betydningsfull i det etiske perspektivet. Som forsker skal man være forsiktig med å presentere noe som *en sannhet* eller *selve sannheten*. I en masteroppgave vil utvalget av deltakere, enten det gjelder spørreskjema, observasjon, intervju e.l. være mindre enn en landsomfattende spørreundersøkelse utført av f.eks. statistisk sentralbyrå. Det vil ikke være etisk riktig å hoppe til konklusjoner kun ut fra egne funn, da disse skal ses i sammenheng med tidligere forskning og litteratur. Først da kan forskeren presentere en konklusjon. Krogtoft og Sjøvoll påpeker likevel at man skal se på både egen og andres forskning med et kritisk blikk, som en viktig del av den vitenskapelige tenkemåten (Krogtoft & Sjøvoll, 2018, kap. 15).

4. Analyse og drøfting

Den beste analysen skjer i løpet av intervjusamtalen, ved å stille gode oppfølgingsspørsmål, hevder Kvale og Brinkmann (2015). Målet med analysen er å få tak i relevant informasjon. Etter å ha brukt Giorgis deskriptive metode for å sortere i materialet valgte jeg en narrativ tilnærming for å få frem medlemmenes og dirigentenes opplevelser av å delta i koret. Med henvisning til egen forforståelse ser jeg også nytten av mitt eget narrativ i analyse og drøfting. Kapitlet er delt opp i fem deler: Kormedlemmenes bakgrunn og forhold til musikk, opplevelse av fellesskap, opplevelse av kultur, opplevelse av samfunnsdeltakelse, og utfordringer. Jeg har valgt å drøfte underveis fremfor i et eget kapittel til slutt. Jeg mener dette gir bedre flyt og sammenheng i teksten, og minker faren for unødvendige gjentakelser.

4.1 Kormedlemmenes bakgrunn og forhold til musikk

Som nevnt er det rundt 30 medlemmer i koret. Da spørreskjema skulle besvares var det kun 20 av dem som var tilstede på øvelse. Disse 20 kommer fra ti forskjellige land og er mellom 15 og 41 år. Figuren under viser hvilke land som er representert blant disse 20:

Figur 1
Medlemmer og land

Kor-medlemmene har ulike bakgrunn, og flere av dem har kun til felles at de synger i samme kor. Det nyeste medlemmet har nettopp kommet til Norge, og er rykende fersk i koret. Hos de andre medlemmene varierer tiden i landet fra seks måneder til 25 år. Fartstid i Kveldskoret varierer fra noen måneder til ni år. Med andre ord siden oppstarten. Av de 20 er det 17 som har forbindelse til voksenopplæringen i Levanger, og tre som ikke har det. 13 av dem er nåværende elever, mens fire har gått der tidligere. Disse har valgt å bli igjen i koret etter endt skolegang.

Medlemmene har også ulike musikalske bakgrunn. Når de blir bedt om å rangere påstanden «jeg liker å synge» svarer 17 *helt enig*, én *litt enig*, én *vet ikke*, og én *litt uenig*. Påstanden «jeg liker musikk» får 16 *helt enig*, og tre *litt enig*. Her er det også én som svarer *litt uenig*. Kan det være at denne personen kun med i koret grunnet ikke-musikalske faktorer, eller kan personen ha misforstått spørsmålet? Dette er det vanskelig å få svar på. På spørsmålet om musikalsk erfaring svarer syv personer at spiller et instrument, mens 13 svarer at de ikke gjør det. Instrumentene som ble skrevet var gitar, piano, djembe og trommer.

Selv om de fleste i koret sier at de liker musikk, er det ulikt hvor mye de lytter til musikk på fritiden. Kun seks personer svarer *1-2 timer om dagen eller oftere*. Tre personer svarer at de lytter *mindre enn 1 time i uka* og elleve personer svarer *1-5 timer i uka*. Det er interessant å se hvor lite medlemmene hører på musikk, med tanke på at de fleste påstår at de liker musikk godt. Kanskje har de ikke tid til å lytte til musikk hjemme, eller kanskje har nok med koret. Når de ble spurt om yndlingsartister og/eller band ble det skrevet mye forskjellig. Én person skriver at

han/hun ikke hadde noen, mens en annen skriver *alt mulig*. Ellers varierte svarene fra moderne pop til etnisk musikk fra hjemlandet, gjerne også en god blanding.

De tre kormedlemmene (heretter KM1, KM2 og KM3) som deltok på personlig intervju har også et variert forhold til musikk. KM1 elsker musikk, og han setter musikkens betydning høyt: *«I love music, because music is the way, how to connect people. Especially when I move to new places, so it's very good for me to join the community, especially music community»* (KM1, s 1). Han mener musikk kan brukes for å bli kjent med nye mennesker, også før man har lært seg språket. KM 2 er glad i musikk, men driver ikke så mye med musikk utenfor koret. Hans barndomsdrøm var å bli trommis, men både skole og samfunnsutfordringer kom i veien for denne drømmen. Også KM3 skulle ønske hun spilte et instrument. Hun forteller at hun begynte å spille piano da hun var liten, og at hun i senere tid har angret på at hun ikke fortsatte. Hun hører mye på musikk på fritiden, og musikken henger tett sammen med hva slags humør hun er i. I likhet med flere i koret hører hun på musikk fra sitt hjemland. Hun hører på gamle sanger fra da hun var ung, og forteller at den musikken betyr noe ekstra for henne.

Slik Marsh (2018) nevner har innvandrere ofte et ønske om å ta vare på sin egen musikkultur og musikktradisjon. Dette stemmer godt overens med det KM3 beskriver. Flere bruker internett (Spotify, Youtube o.l.) for å dekke dette behovet, men kanskje skulle det vært flere musikktilbud som legger til rette deling av egen musikk og kultur. Dette byr likevel på utfordringer. Ifølge SSB er det innvandrere fra 223 land representert i Norge, og det å skulle legge til rette for musisering og lytting fra alles hjemland kan bli problematisk.

Likheten mellom kormedlemmene er at de setter musikken høyt og ser verdien av å kunne synge og spille instrumenter, både for sin egen del, men også som redskap for å samle mennesker på tvers av språk og kultur. Selv om flere er opptatt av sin egen musikkultur er de også åpne for å bli inspirert av andre. Jeg gjorde meg disse tankene etter en øvelse i 2017:

«Jeg har sett hvor ivrige medlemmene er når koret skal synge sanger fra andre land enn sitt eget. De er rause med hverandre og genuint interesserte i andre lands musikkultur. Det var spesielt fint å se hvor ivrige to medlemmer ble da vi skulle starte med joik. Dirigentene hadde leid inn Ingrid Eggen, som skulle introdusere koret for den samiske sangkulturen. Noen sto med stjerner i øynene, mens andre rynket forskrekket på nesa da de hørte joiken for første gang. Det toppet seg da én og én skulle få lede hele koret

med hendene sine. De forsto viktigheten av stemmebruk, dynamikk og frasering i joiken, og de virket svært inspirert» (Torvik, 2017 s. 3)

4.2 Opplevelse og fellesskap

De tre kormedlemmene har ulik fartstid i koret. KM3 har vært med siden starten, mens KM1 har kun vært med i noen måneder. For å legge minst mulig føringer i starten av intervjuet ba jeg dem fortelle fritt om hvordan de opplever det å være med i koret.

KM1 forteller entusiastisk om hvor sky og stille han var før han startet i koret. Han forteller videre om hvordan det å kommunisere med mennesker med forskjellig språk og bakgrunner har vært både utfordrende og spennende. For han er det viktigste med koret å treffe mennesker. KM2 forteller at koret får ham til å føle seg spesiell. Han mener koret kan bidra *«for å bli sosial, eller for å integrere med hverandre. (...) Det er stor sjans for en person»* (KM2, s. 1). Slik jeg tolker ham er Kveldskoret en inkluderingsarena der man blir gitt en sjanse uavhengig av bakgrunn. Etter min mening trenger vi som mennesker å bli gitt en sjanse til være oss selv og vise hva vi kan. I løpet av intervjuet snakket vi om kulturforskjeller og at det kan være vanskelig å etablere nye bekjentskap i Norge. Han mener Kveldskoret kan fungere som *bro-bygger* for å skaffe nye vennskap og kontakter.

Selv om Marshs (2016) studie har sitt fokus på barn og ungdom kan det likevel trekkes linjer fra hennes studie til medlemmene i Kveldskoret. Musikk og lek skaper en arena der barna kan formidle musikk fra fødselsland, samtidig som det gir mulighet til å lære om nye kulturer, og kanskje aller helst hente musikalsk inspirasjon fra begge (Marsh, 2018). Dette vil i også gjelde Kveldskorets medlemmer, og erfaringene de skaffer seg gjennom korøvelser og konserter kan videreføres til hverdag, skole og familie.

KM3 har vært med i koret i mange år, og hun setter ord på at Kveldskoret betyr mye for henne personlig. Hun forteller at hun kan være seg selv i koret, og at hun blir akseptert for den hun er. Hun trekker også frem fellesskapet som en sentral dimensjon der man bare kan *«gå rundt og ta en prat med ham eller henne, og bli kjent med mange andre»* (KM3, s. 2). På den andre siden føler hun også at det går mye tid til koret. Nå som hun har blitt en del av samfunnet, studerer, jobber og har fått sitt eget nettverk, sier hun at det kan bli mye med både lange helgeøvelser og konsertdager. Selv om hun er glad i koret og de andre medlemmene ønsker hun å ta seg fri de dagene hun ikke har skole eller jobb. Jeg tolker det dit hen at hun nok liker å delta på øvelser

og konserter, men at hun også føler på en slags pliktfølelse når det gjelder koret. Hun sier: «*For min del så føler jeg at jeg MÅ være med, jeg VIL være med, og jeg MÅ være med*» (KM3, s. 1).

4.2.1 Å føle seg hjemme

Til tross for at koret har hjulpet KM3 til å føle seg hjemme tok det flere år før hun følte at Levanger var hennes hjem. Koret var der som en støtte for henne, men det skulle mer til for at hun skulle føle seg 100 prosent hjemme. Selv om KM1 og KM2 er relativt ferske i landet, byen og koret, setter de ord på at de allerede føler seg hjemme i Levanger. For KM1 var den lille byen Levanger en stor kontrast til hans tidligere bosted, og han innrømmer at han var svært skeptisk i starten. Det var menneskene han møtte i koret som endret alt, og han forteller at han nå har forelsket seg i Levanger og planlegger å bli her.

Som Quadros og Vu (2017) påpeker kan kor som Kveldskoret bidra i inkluderingsprosessen, men det må større tiltak til for å oppnå full inkludering. For KM3 var det en drastisk overgang å komme til Norge. Hun hadde vanskelig for å skaffe seg et norsk nettverk utenfor koret, og det var få muligheter som fantes for henne, annet enn voksenopplæringen. Som student, arbeidstaker, arbeidsgiver eller selvstendig næringsdrivende vil muligheten for å skape seg et nettverk alltid være tilstede. Innvandrere på voksenopplæringen blir kun møtt av andre innvandrere, lærere eller studenter i praksis, og med de to sistnevnte skal det kun etableres profesjonelle forhold. KM3 forteller at det ble lettere da hun startet på universitet og i jobb, da hun ble kjent med mennesker som ikke var i samme situasjon.

4.2.2 Hva er viktig for medlemmene?

For å få klarhet i hvordan de øvrige medlemmene opplever koret ba jeg dem om skrive tre ord de forbinder med Kveldskoret. Det resulterte i mye forskjellig, så for å gjøre det mer oversiktlig sorterte jeg dem etter fem kategorier: *trivsel, sosial, læring, musikk og kultur* og *annet*. Medlemmene har skrevet helt fritt, og mange av dem er usikre når det gjelder det norske språket. Språkbarrieren kan resultere i svar som kan være vanskelige å tolke. Det er likevel ikke vanskelig å se hva medlemmene trekker frem når de skal beskrive koret. Her er en liste over alle ordene som ble nevnt. Noen ord plasseres i flere kolonner.

Tabell 1: Hva forbinder du med Kveldskoret?

Trivsel	Sosial	Læring	Musikk og kultur	Annet
Fint, humor, hyggelig, koselig, lykkelig, moro, artig, danse, positiv energi, positivt, gøy, spennende, glad	Familie, inkluderende, venn, venner, familien, snille folk, sosialt, være sammen, vennlig, vennskap, vennlig mot alle	Lære norsk, blir flink, krevende, lære språk, lærer mange nye ord på en fin måte, lærer, liker norsk, øve	Sang- glede, kultur, øve, danse,	Spesiell, tid, uprofesjonelt, original, avslapning,

Ord som omhandler trivsel og det sosiale utmerker seg, og ord som *venner*, *vennskap*, *hyggelig*, *koselig* og *positivt* gjentar seg hos mange. Ordet *venner* i ulike former blir nevnt hele elleve ganger hos de 20 som gjennomførte spørreskjemaet. Andre flittig brukte ord er trivselsord som *hyggelig*, *koselig*, *gøy* osv. Denne typen ord blir nevnt 23 ganger. Vi ser at de fleste i koret legger størst vekt på trivsel og det sosiale. I koret møter de nye mennesker, etablerer vennskap og bekjenskaper, og de har det stort sett gøy på øvelse. Likevel trekker flere av dem også frem at de får et læringsutbytte på øvelsene. Det å lære norsk er viktig for inkluderingsprosessen, og flere skriver at koret er en fin læringsarena. Ord som omhandler musikk og kultur er svært underrepresentert, og man kan stille seg spørrende til om musikken er så viktig for dem som de påstår. En annen mulighet kan være at medlemmene helt enkelt setter trivsel og det sosiale høyere, og at musikken av den grunn kommer i andre rekke. Dette betyr likevel ikke at musikken er uviktig.

Det dukker også opp ord som kan være vanskelig å tolke, og min forforståelse vil her legge føringer for tolkningen. Ordet uprofesjonelt kan oppleves som negativt ladet. Jeg tror likevel denne personen er klar over at ordet kan misforstås, ordet *positivt* står i klamme. Vedkommende skriver også «*folk kommer hit bare for gøy skyld*», og jeg vil tro hun/han vil få frem at koret oppleves som et lavterskeltilbud, der alle er velkomne uavhengig av hvor flinke de er musikalsk. Samme person bruker også ordene *gøy* og *glede* for å beskrive koret.

Balsnes (2018) har stilt spørsmålet: Hvordan kan koret bidra til medlemmenes sosiale kapital? Slik jeg tolker medlemmenes svar er koret en sosial møteplass: En arena der det synges, spilles, danses, snakkes, trommes, spises, drikkes, tulle og diskuteres – sammen. Koret legger til rette for etablering av nye bekjenskaper og det er opp til medlemmene hvorvidt dette utvikler seg til sosial kapital, slik det har gjort for mange av korets medlemmer. Med funnene i

kormedlemmenes beskrivelser av egne opplevelser kan man si at koret bidrar til medlemmenes sosiale kapital ved å legge til rette for *positive møter mellom mennesker* - med sang og musikk som hjelpemiddel.

4.2.3 To råde damer

Måten medlemmene beskriver koret er ikke langt fra dirigentenes visjon. De to damene ønsker begge at koret skal bidra til at medlemmene blir glade i musikk og sang, og samtidig kjenne at koret er godt å holde på med. De kjenner også en sterk personlig tilknytning til koret, og de påstår at det å lede koret er noe av det morsomste og mest givende de gjør, selv om det til tider kan være utfordrende og tidkrevende. Den ene dirigenten nevner også familiefølelsen, som flere av medlemmene også har trukket frem. Hun håper det sterke båndet medlemmene knytter seg imellom gir krefter og overskudd til å være på øvelse, selv om det til tider kan være slitsomt. Når jeg spør dirigentene hva annet enn musikk som foregår på øvelsene glimter det i øynene deres, ordet *kake* blir nevnt med et lite fnis. De forteller lattermildt, men likevel litt skamfullt at medlemmene tidligere hadde fått spørsmål om hva de forbinder med øvelsene, og at ingen hadde svart sang. «*Alle sa kake*» (Dirigenter, s. 4). De forteller også at det er mye lek og moro på øvelsene, både med og uten musikk.

Selv om koret er ment å være en arena for trivsel og sosiale relasjoner legger den andre dirigenten ikke skjul på at det er *musikken* de er der for. Hun har et ønske om at hver øvelse og hver konsert skal føles bra, men også *være* bra. Hun påpeker at hennes fokus er at koret skal være nettopp det, et kor. Den ene dirigenten ser på koret som en familie, mens den andre på sin side er klar på at det i all hovedsak er en jobb og et prosjekt. Likevel har begge et tett og nært forhold til koret, og kormedlemmene betyr mye for dem personlig.

For meg som deltaker er det lett å se dirigentenes genuine omtanke for medlemmene, og det virker som medlemmene også har merket seg dette. Mange kjenner dirigentene som lærere, og de har stor respekt for de to damene. Flere kormedlemmer nevner dirigentene i slutten av spørreskjema: «*Alt er bra f.eks. lærere, instrumentene, sanger og å synge. Alt er fantastisk for meg*». «*Det er fine lærere. Det er hyggelig. Det er fint kor*». «*I tillegg er lærerne kjempehyggelige*».

Også de tre kormedlemmene som gjennomgikk personlige intervjuer har mye varmt å si om dirigentene. Jeg spør dem hva de tenker om at dirigentene forventer at de skal møte opp på hver øvelse, og ringe dersom de ikke dukker opp. KM1 beskriver det som noe av det aller beste med

Kveldskoret. Han beskriver dirigentene som svært omsorgsfulle og han får følelsen av at hvert enkelt kormedlem er viktig for dem. Dette er en av hovedgrunnene til at han føler seg hjemme. Også KM2 er fornøyd med at dirigentene ringer og maser. «*Jeg liker at de maser oss*», forteller han (KM2, s. 4). Han påstår at masingen gjør at han føler seg viktig.

Dirigentene viser også medlemmene tillit, påpeker KM2. Han ble selv spurt om å være konferansier ved en konsert i fjor. I hjemlandet har han vært konferansier flere ganger, men for ham var denne opplevelsen noe helt spesielt. Det som gjorde størst inntrykk var at dirigentene stolte på ham, selv om han påstår at han ikke mestret språket godt nok. Han ønsker å være med i Kveldskoret så lenge han kan, og dersom han flytter til et annet sted så kommer han alltid til å huske Kveldskoret, forteller han. Her kan det trekkes linjer til kormedlemmet i Belcanto som ble vist tillit, og fikk prøve seg som tolk. Begge kormedlemmene fikk økt selvfølelse av å bli vist denne tillitten, og begge har vokst på hendelsen.

Kormedlemmene beskriver at de får tro på seg selv og føler seg spesielle i koret. Jamfør Meads (1924) speilingsteori, ser og vurderer vi oss selv gjennom andre. Hvordan vi ser på oss selv vil derfor være avhengig av andres oppfattelse av oss. Vi ser etter reaksjoner som kan bekrefte eller avkrefte de tankene vi har om oss selv. Som nevnt er flere av kormedlemmene nykommere og har ikke rukket å etablere seg. Noen mangler familie, noen bor på mottak og flere har blitt møtt med negativitet. Hvis vi tar utgangspunkt i Mead kan det bety at dirigentene bidrar til at medlemmene får en bedre selvfølelse. Gjennom å respektere og oppmuntre gir de bekreftelse på at medlemmene er gode nok som de er, og forhåpentligvis vil dette gjøre dem tryggere på seg selv – og etter hvert på andre.

4.2.4 Hva er spesielt med Kveldskoret?

Jeg var interessert i å høre hva de tre kormedlemmene mener er spesielt med Kveldskoret, sett i sammenheng med andre kor. KM1 rekker frem trekker frem korets konserter, og da spesielt en konsert vi hadde i forbindelse med en bursdag tidligere i år. Han beskriver det slik:

«They have a concert last time (...) I was like, wow this is amazing cause we feel like we are, we are home, yeah, in fantastic yeah, like eh, it's not like, Norwegian culture and music or whatever, it was like international. It was very interesting» (KM1, s. 5).

Konserten var hans første opptreden med koret og han legger vekt på at det ikke bare var norsk kultur som ble formidlet, men det var en internasjonal konsert og det var interessant for ham å se ulike kulturer samles og synge sammen.

KM2 forteller at for ham er det å drikke kaffe i pausen veldig spesielt. Han skjønner at dette kan høres rart ut for andre, men for ham er kaffepausen en veldig fin tid. Videre forteller han at han føler at han fortjener å drikke kaffe etter at han har sunget. Han sier: «*Det er veldig bra tid for meg, når jeg drikker kaffe, jeg tenker så mye med forskjellige personer fra ulike land. Ja, bare å være i Kveldskoret, i plassen, bare å være i plassen og bare tenke*» (KM2, s. 4). Her er jeg usikker på hva han mener med ordet *tenke*. Selv om resten av setningen er relativt entydig forvirrer det meg at han bruker ordet *tenke* i denne sammenhengen. Spørsmålet er om han mener noe annet, eller om han faktisk mener at koret er en fin arena for tankevirksomhet. Likevel, siden han nevner *andre personer* tolker jeg det som om han egentlig mener det sosiale som skjer i pausene og det fellesskapet som oppstår.

I likhet med KM2 trekker KM3 frem fellesskapet som noe helt spesielt med Kveldskoret. Hun mener det sosiale og positive miljøet i koret gjør det lettere for nye medlemmer å føle seg trygge. Hun forteller videre at «*selv om man kan ikke mye norsk så kan man fort komme i gang og begynne å synge, selv om du skjønner ingen ting av teksten*» (KM3, s. 6). Senere i intervjuet forteller hun at hun ikke kunne tenkt seg å være med i noe annet kor enn Kveldskoret, mye fordi hun er usikker på sine egne språkferdigheter og mener de er under det *forventede nivået* i andre kor. Jeg spør henne om hun mener at Kveldskoret er et lavterskeltilbud og det er hun enig i.

Også dirigentene trekker frem fellesskap som et viktig moment, men de ser også viktigheten av musikk møter: «*Det er jo noe med det møtet gjennom musikk og fellesskap, gjennom musikk som gjør at du ikke trenger å snakke samme språket. Du kan synge sammen og føle et fellesskap uansett*» (Dirigenter, s. 11). Dirigentene mener også at koret kan bidra til å formidle samhold på tvers av kulturer, gjennom å opptre rundt omkring i kommunen og spre sangglede.

Musikk er et verdensspråk, sies det. «Alle sier musikk er viktig, men ingen gjør noe med det», skriver Johansen (2014, s. 9). Videre siteres Platon: «Jeg ville lære barna mine musikk, fysikk og filosofi, men først og fremst musikk. For i musikkens mønstre finner man nøkkelen til all læring» (Platon i Johansen, 2014, s. 9). Johansen trekker linjer til de gamle grekernes musikk-syn, der kunsten angivelig skulle skape harmoni i mennesket og bidra til dannelsen (Johansen,

2014 s. 13). Musikk er inkludert i kunnskapsløftet fordi faget lærer barn om følelser og kultur, og samtidig gir rom for å leke og skape (Johansen, 2014 s. 19). Her kan det trekkes linjer til inkluderingsperspektivet. For nye innvandrere vil musikken være minst like viktig som for barn i skolen. Gjennom musikk og sang lærer kormedlemmene om språk og kultur, og musikken gir rom for lek og improvisasjon som igjen skaper trivsel og gode levekår.

4.2.5 Relasjoner

Koret har flest medlemmer fra voksenopplæringen, og brorparten av koret er enten innvandrere, flyktninger eller asylsøkere. På vårsemesteret har koret et samarbeid med Nord universitet, og de tar imot praksisstudenter fra faglærerutdanningen. I intervjuet med korets dirigenter spurte jeg hvilken rolle de tror studentene spiller i koret. Begge svarer at de tror disse har en viktig funksjon for koret. «*Du har folk som er fra lokalmiljøet, i tillegg i koret. Det er klart det er en inngangsport til andre venner igjen og kytte vennskap*» (Dirigenter, s. 7). Dirigentene tror at det å inkludere studenter vil bidra til at nettverket sprer seg, og korets medlemmer kan skaffe seg viktige kontakter og nye vennskap.

I intervjuet med kormedlemmene spurte jeg om de hadde fått noen nye venner i koret. Et noe simpelt spørsmål, men for meg fungerte det som en inngangsport til en samtale om det sosiale i koret. KM1 forteller at han har fått flere nye venner, og han mener det er fint å ha norske medlemmer i koret. Han mener det gjør det lettere både å lære norsk og å lære mer om den norske kulturen. Også KM2 har fått nye venner i koret, og for ham er det spennende at det er så mange ulike mennesker å bli kjent med. Han forteller videre at han nå har blitt god venn med en gutt han i starten ikke trodde han kom til å snakke noe særlig med. I dag setter han stor pris på dette vennskapet.

KM3 har et litt mer komplisert forhold til det sosiale i koret. Venner har hun absolutt fått, men de møtes ikke noe særlig på fritiden. Hun erkjenner at hun godt kunne vært flinkere til å ta kontakt, samt flinkere til å si ja når hun blir spurt om å være sosial med de andre kormedlemmene. Det har vært mange tilbud oppgjennom årene, men hun forteller nå at folk blir lei av at hun alltid sier nei, og at de til slutt gir opp.

Av de 20 medlemmene som svarte på spørreskjemaet svarte 14 *helt enig* på at de hadde fått nye venner i koret. De resterende seks svarte *litt enig*. Hvis vi ser litt stort på det, virker det som de fleste har fått seg nye venner i koret. Likevel svarer syv av 20, litt motstridende, at de aldri

finner på ting med andre medlemmer utenfor koret. Seks svarer at de sjeldent møtes, og seks svarer at de møtes noen ganger. Kun én person svarer at han/hun ofte finner på ting med medlemmene utenfor koret. Slik jeg tolker det er medlemmene noe selvmotsigende når de beskriver det sosiale. De beskriver nye vennskap, samtidig som de sjeldent omgås utenfor koret. Det virker som medlemmene setter pris på sine korkamerater, men at mange av dem har sitt eget nettverk utenfor koret.

4.3 Opplevelse av kultur

4.3.1 Sterke kulturopplevelser

For å få frem noe ektefølt hos kormedlemmene ba jeg dem om å fortelle en historie fra koret som hadde gjort inntrykk på dem eller som hadde rørt dem. Både KM1 og KM2 trekker frem konserten koret gjennomførte i Levanger kirke sammen med Levangeroktetten våren 2019. Her er skildringen av konserten, beskrevet av KM2:

I konserten i kirka i fjor, det er veldig mye inntrykk. Det er veldig spesiell for meg. Jeg aldri glemmer hva vi opplever der, fordi jeg er en muslim, men jeg er ikke vært i en kirke før. Det var første gang for meg. Også jeg tror i bygninger, for eksempel kirka og moské eller noen andre bygninger som brukes med tro må bruke for å være sammen med andre mennesker, tror jeg. Må brukes ikke for å separere, må brukes for å samle mennesker. Og det var en god eksempel for oss, å synge i kirka. Jeg tenkte at hvis vi hadde sunget i en moské, hva tenker mennesker? Det var ikke samme, men i kirka, det var god eksempel for å bli sammen, for å være sammen. Ja, først mennesker i kirka som hører på oss. I begynnelsen til konserten, mennesker er ikke så sikkert, ikke så, de lurte på om hva vi gjør, men etterhvert... de likte, og de har godkjent, de har godkjent konserten, ikke bare konserten, de har godkjent prosjekt» (KM2, s 2).

Også korets dirigenter har trukket frem denne konserten som noe virkelig inntrykksfullt. I intervjuet trekker de frem at de har fått mange positive tilbakemeldinger etter konserter rundt omkring i kommunen, og de forteller at det skjer noe helt spesielt i møtet mellom koret og publikum. «Det er vanskelig å sette fingeren på hva det egentlig er som skjer, men vi gir noen ting som publikum prøver å formidle etterpå til oss. Det er et eller annet som gjør at folk liker å høre på oss, og se på oss og være sammen med oss» (Dirigenter, s. 6).

Slik beskriver en av dirigentene konserten i kirka:

Som da vi hadde prosjektet med Oktetten hvor vi landa på en måte i våpenhuset, ja, inngangen til kirka, og vi sang folk ut. Det var en fantastisk fin opplevelse hvor vi, alle, publikum gikk ut og vi sang helt til de siste hadde gått ut. Og dem sang med oss, publikum. (...) Og bare det liksom, en fullsatt kirke. Så, det gjør noen ting, og folk føler seg veldig inkludert tror jeg. Både publikum og, det er noe varme og noe, noe spesielt med det her koret. Det gjør medlemmene veldig trygge og veldig glad og kjenner at de gjør noen ting for. (...) Får en sånn felles stolthet som stråler litt ut av dem, og så får de litt tilbakemelding direkte fra publikum. Mange er flinke til å komme og si det at, å så bra og så flinke dere var og det betyr mye å få yte noe tilbake tenker jeg da. (...) Det er noe varme og noe, noe spesielt med det her koret» (Dirigenter, s. 6-7).

Min beskrivelse av konserten i kirka:

Konserten i kirka var noe jeg hadde gledet meg til. Eller «grugledet» meg, for å sitere Karsten og Petra. Et stort repertoar skulle fremføres for Levangers befolkning i Levanger kirke. Jeg var usikker på hvordan koret ville bli mottatt av publikum, som for sin del var vant til et noe mer «tradisjonelt» konsept, og jeg må innrømme at jeg var en smule nervøs. Allerede på første nummer forsto jeg at det var unødvendig. Både Levangeroktetten og Kveldskoret leverte, og publikum var fornøyd. Så kom øyeblikket! Øyeblikket som for meg var så viktig at det måtte nevnes i oppgavens innledning. Da Abbas begynte å synge kjente jeg det. Verden sto stille. Alt stoppet liksom opp. Med koret «oo»-ende forsiktig på grunntone og kvint hadde Abbas frie tøyler. Da høydepunktet kom gikk koret tilbake til den opprinnelige melodien, musikere slengte seg på og alt om «runder» og «lengde» ble glemt. Slik jeg oppfattet det glemt både aktører og publikum litt tid og sted. Alle var tilstede i øyeblikket, i sangen, og i musikken. Etter den sårbare piano-outroen avsluttet nummeret var det knappenålstille i kirka, i flere sekunder før applausen tok over.

I Marshs (2016) tittel står det «creating bridges». Et kraftfullt uttrykk med god overføringsverdi. Jeg vil beskrive konserten i kirka som et eksempel på slik brobygging, mellom ulike musikkulturer, og mellom musikere og publikum. I Kveldskoret, så vel som i samfunnet og i inkluderingsarbeidet vil brobygging stå sentralt.

Jeg var også nysgjerrig på hvordan kormedlemmene opplever en så sammensatt gruppe, spesielt med tanke på språk og kulturer. Selv om koret består av mennesker med ulike etnisitet, religion, politisk syn og alder, har verken KM1, KM2 eller KM3 opplevd konflikter i gruppa. KM1 interesserer seg spesielt for høflighet innenfor de ulike kulturene, og han jobber med å forstå hvordan han på best mulig måte kan kommunisere med de andre medlemmene. Han er foretrekker engelsk fremfor norsk, men mange i koret har kun fokusert på det norske språket i tillegg til sitt eget. Kommunikasjonen kan derfor bli utfordrende. Han påstår likevel at det er mer interessant enn utfordrende, og han har gjennom koret lært seg flere gester og høflighetsfraser på ulike språk. Han forteller videre at det er spennende når studenter fra universitetet deltar i koret. For ham har det norske folket vært vanskelig å komme innpå, men gjennom møte med studenter får han innpass i lokalmiljøet, og han får lært mer om den norske kulturen, noe han selv er svært opptatt av.

Slik Marsh (2016) påpeker kan musical play bidra til kulturforståelse. Med bakgrunn i svar fra kormedlemmene vil jeg påstå korsang for innvandrere også kan ha denne effekten. Kreativiteten som oppstår i musiseringen kan også bidra til språkutvikling og sosial inkludering (Marsh, 2016). KM2 forteller spøkefullt at man ikke lenger trenger å reise verden rundt, og han beskriver de ulike kulturene i koret slik: «*Det er som du reiser til mange forskjellige land. Trenger ikke reise. Shortcut*» (KM2, s. 3). Han smiler og forteller videre at for ham er det fantastisk å være medlem i en slik gruppe.

På den andre siden kan han også synes det er krevende med så mange forskjellige kulturer, og i starten var han litt usikker. Han sier: «*Da, vi vet ikke hvordan vi skal møte, hvordan vi, hva må jeg eller hva må jeg ikke når vi møter, vi vet ikke, men det er god opplevelse*» (KM2, s. 3). Jeg tolker det som om han var usikker på hvordan han skulle oppføre seg i møte med de andre medlemmene, og at han var redd for å gjøre noe *feil*, eller noe som kunne oppfattes som frekt eller støtende i andre kulturer. Han påpeker likevel at koret er god opplevelse, og han går godt overens med de andre medlemmene.

Som nevnt har KM3 lengst fartstid i koret, og dette har gitt henne mulighet til å observere koret over tid. Hun har ikke opplevd direkte konflikter, men hun ser en uheldig utvikling i form av klikker. I det siste har hun sett at medlemmene ofte sitter sammen sortert etter land og/eller språk. Hun påpeker at det ikke var så mye slikt før, og at alle kunne snakke med alle i pausene. Selv er hun klar over at hun selv kunne bidratt til en mer variert sosiometri, og hun innrømmer

at hun sitter for mye på telefonen fremfor å snakke med de andre medlemmene. Koret har i det siste fått mange nye medlemmer og hun synes det er trist at hun nå ikke kan navnet på de nye ansiktene. Når jeg spør henne hva vi kunne gjort for å endre denne utviklingen, som ifølge henne har oppstått det siste året, påpeker hun at man ikke kan tvinge folk til å sosialisere seg på tvers av land og språk.

Som Balsnes (2014) nevner kan klikker fort oppstå i store grupper. Mennesker som har noe til felles, finner hverandre. I Kveldskoret sitter medlemmene ofte sammen etter språk og land i pausene, kanskje fordi kommunikasjonen blir lettere. Det samme kan nok sies om Kveldskoret som om Belcanto: Nye medlemmer tas imot med åpne armer og de blir godt inkludert i gruppa – spesielt i starten. Etter en stund blir det opp til personen selv å skaffe seg *sin* plass i gruppa. Selv om koret er opptatt av samhandling og samhold på tvers av kulturer, kan man heller ikke tvinge mennesker til å omgås, slik KM3 påpeker. Betyr det da at det er greit at medlemmene i koret – et inkluderingskor – kun sitter sammen med *sine egne* og etablerer sterke bånd kun til dem? Kanskje medlemmene føler en trygghet ved å omgås mennesker fra sin egen kultur, og kanskje dette bidrar til at de føler seg hjemme. Men hva da med de som blir stående utenfor? Hva skjer med de medlemmene som ikke har andre fra sitt land? Slik Tjora (2018) beskriver det er det ikke lett for den som er *innenfor* fellesskapet å se hvordan utenforskap ser ut, eller konsekvensene av det. Et dilemma oppstår når vi stiller oss spørsmålet: Er dette noe dirigentene bør gjøre noe med? Noe fasitsvar får vi neppe, men KM3 foreslår at koret samles for å snakke på tvers av språk og kultur. Hun mener at å prate om det kan hjelpe å løsne klikkene i koret.

Dirigentene merker seg også en kulturforskjell som kan by på utfordringer. Å få medlemmene til å forstå at de er avhengige av at de kommer på øvelser og konserter, og i tillegg til rett tid er et prosjekt i seg selv. «*Det er kanskje noen som tenker at det er sånn happenings at man kommer på en øvelse også er en liksom ferdig med koret, også blir dem veldig overraska når det er korøvelse faktisk neste uke og*» (Dirigenter, s. 9). Flere av dem er ikke vant til å forholde seg til faste rutiner, og noen av dem har ikke kjennskap til faste tidspunkter i det hele tatt. Dirigentene påstår likevel at det kan være læring i å være med i en organisasjon, og skjønne at de er avhengige av alle for å oppnå et godt resultat. Flere av medlemmene kommer fra land der de har et helt annet forhold til tid, rutiner og fellesskapsansvar. Koret vil derfor kunne være en arena for *kulturoplæring*.

I spørreskjemaet ble det vanskelig å spørre direkte om kulturforskjeller og hva medlemmene tenker rundt dette, uten å åpne for lange svar. Vinklingen ble derfor endret, og kormedlemmene ble spurt hvorfor de tror publikum kommer for å se og høre på dem på konserter. Som ventet ble det mange ulike svar, men det som går igjen hos mange er faktorene mangfold og kulturforskjeller. I skjema under har jeg sortert svarene i følgende kategorier: *mangfold og kulturforskjeller, det musikalske og annet*:

Tabell 2: *Hvorfor vil publikum høre og se Kveldskoret?*

Mangfold og kulturforskjeller	Det musikalske	Annet
Det er et kor som synger med utenlandske.	Flinke å synge.	At det er fra Levanger.
Det er personer som kommer fra ulike land.	Fordi vi synger fint.	Fordi vi er glade.
Det inkluderer flere innvandrere.	Når man hører på	Jeg er veldig glad og spennende.
Fordi de kommer fra forskjellige land og kultur.	mange som synger	Samholdet
Forskjellige bakgrunner.	sammen, det høres	Vi byr på oss
Medlemmer som kommer fra forskjellige land – det blir interessant.	fint ut.	Har masse energi og er ikke redd for å dumme oss ut.
Kultur forskjeller	Veldig fint	Har utvikler for hvert år.
Mangfold	De liker musikk	Smiler og ler
Forskjellige språk	Sangglede	

Som vi ser tror mange av kormedlemmene at mangfold og kulturforskjeller trekker publikum til konsertene. Noen tror også at samholdet og sanggleden koret har smitter over til publikum, og det trekkes frem at de er veldig glade og har mye energi. Kun tre personer har skrevet at koret gir publikum en god musikalsk opplevelse. Om dette er av beskjedenhet eller om de mener det er andre faktorer som står mer sentralt vet vi ikke. Likevel tyder det på at glede, formidling og kulturmangfold er det mest sentrale.

4.3.2 17. mai, 2019

Fredag 17. mai 2019 ble en spesiell dag for mange i Kveldskoret, da de ble spurt om å syng på torget i Levanger under markeringen av Norges grunnlovsdag⁴. Alle landene som er representert i koret har sin egen nasjonaldag, og disse feires på ulike måter rundt om i verden. Likevel var det noe helt spesielt for medlemmene å i så stor grad få delta på den norske feiringen. Alle hadde pyntet seg og stilte opp med norske flagg. I spørreskjemaet spurte jeg dem hva de følte da de sang på 17. mai. Under er et utvalg av medlemmenes svar:

⁴ Korets opptreden på 17. mai: <https://www.youtube.com/watch?v=JNHH4DFyymm>

Tabell 3: Følelser rundt å synge på 17. mai

<i>Det var veldig spennende opplevelse for meg, men det blitt fantastisk for meg. Jeg var glad i denne dagen</i>	<i>Veldig glad</i>
<i>Det var koselig, og jeg er veldig stolt i koret</i>	<i>Veldig god opplevelse</i>
<i>Det er veldig spennende og jeg er veldig glad og stolt av koret</i>	<i>Rørt</i>
<i>Litt nervøs fordi 17. mai er min første konsert og jeg er ny i Norge</i>	<i>Glad</i>
<i>Veldig glad i å synge i 17. mai</i>	<i>Glad og stolt</i>
<i>Spennende og imponerende</i>	<i>Stolt og glad</i>

Kor medlemmene beskriver en stolthet og en takknemlighet over å få synge på 17. mai. Alle husker det som en utelukkende god opplevelse, selv om én av dem svarer at han/hun også kjente på nervøsitet. Jeg spurte også KM2 hva han følte da de sang på 17. mai. Svaret hans var både rørende og overraskende. Han viser en forståelse av hva 17. mai handler om, samtidig som han også er klar over korets rolle. Han forteller:

«Jeg synes at det er veldig viktig dag for norske mennesker (...) Vi var bare en farge i 17. mai, og det er nok for meg. Jeg ønsker ikke mer. For eksempel i kirka, vi er, stjerne til koret, men i 17. mai, nei. 17. mai selv er en stjerne, da vi kan bare bidra til 17. mai. (...) Vi var en farge, en god farge» (KM2, s. 6).

Festlige hendelser vil ifølge Tjora (2018) stå sentralt i arbeidet mot fellesskap og anerkjennelse, da den «norske sjenansen viker plass for kollektiv jubel» (Tjora, 2018 s. 45). 17. mai trekkes frem som en arena der alle har et felles fokus, og det vil ironisk nok være lettere for innvandrere å få kontakt med nordmenn denne dagen, fordi vi har en felles agenda: Å feire Norges nasjonaldag. Jeg tolker det dit hen at koret på én måte ble *ufarliggjort* gjennom å bli spurt om å synge på en så viktig dag som nasjonaldagen. Det norske folk stoler på at 17. mai-komiteén legger opp et verdig og relevant program for feiringen, og vi har respekt for både talere, korps, kor og andre som blir plukket ut som del av programmet. For medlemmene i Kveldskoret var det nok lettere enn for mange andre denne dagen.

4.4 Opplevelse av samfunnsdeltakelse

Målet med inkluderingen er ifølge regjeringen at alle som bor i Norge skal få bruke sine ressurser og bidra til fellesskapet. Dette gjennom utdanning og sysselsetting. Innvandrere må lære det norske språket, og de må lære om den norske kulturen og hvordan det norske samfunnet

fungerer. Spørsmålet er om Kveldskoret medlemmer opplever at koret kan bidra til denne læringsprosessen. Jeg spurte KM1, KM2 og KM3 hva de føler de lærer av å være med i koret. KM1 trekker straks frem både språk og musikk, samtidig som han lærer hvordan man *passer inn* i en gruppe. Han forteller også at han ble inspirert til å lære seg flere instrumenter, og han har begynt å spille både keyboard, gitar og munnspill hjemme. Han undervurderer heller ikke verdien av å møte andre som også elsker musikk, slik at man kan eksperimentere med ulike instrumenter og sjangere. Jeg spør ham om han kunne tenkt seg å gå videre med musikk, noe han absolutt kunne tenkt seg, men han er fremdeles usikker på akkurat hva han vil.

KM2 på sin side påpeker at språkopplæring ikke er hovedgrunnen til at han er med i koret. Han ser på koret som et hjelpemiddel for å lære språket, men for ham handler det mest om å møte andre mennesker. «*Å være sosial i Norge, litt vanskelig, og det er veldig stor mulighet for å bli sosial først. I hjemlandet mitt, i Kveldskoret, jeg føler meg i huset*» (KM2, s. 3). Jeg spør ham om han mener at han føler seg hjemme i koret, og han svarer med et tydelig ja.

KM3 synes det er et vanskelig spørsmål, og hun nøler litt før hun nevner norske sanger som noe hun føler hun lærer. For henne er koret noe helt annet enn en læringsarena, samtidig som hun ser denne verdien for korets nye medlemmer. Hun forteller at hun synes det er imponerende at de nye medlemmene lærer så fort: «*Mange som er analfabeter som begynner og syngre etter en måned både norsk og engelsk*» (KM3, s. 6). Dette trekker hun frem som særegent for koret, og hun mener nye medlemmer fort kan lære seg ikke bare norsk, men også deler av andre språk ved hjelp av sang, musikk og den positive auraen i koret. Språklæring ble også nevnt av andre medlemmer i koret. På spørsmålet om det var noe med de ville tilføye skrev et medlem: «*Det er et kor som man kan også lære språket, og bli kjent med noen. Det er veldig koselig gruppe. I love it*». Sitat hentet fra spørreskjema.

4.4.1 Repertoar og språk

Korets dirigenter har ikke noe fasitsvar på hva slags repertoar de anbefaler for slike kor. De råder likevel til en variasjon og mener kan være lurt å veksle mellom både språk, vanskelighetsgrad og sjangere. De fleste i koret leser ikke noter og innlæringen går derfor mest på gehør. De forteller videre at barnesanger er noe de har brukt flittig. De mener disse er gode å bruke fordi de har et enkelt språk. Koret har sunget på flere ulike språk, og dirigentene nevner spesielt engelsk, swahili og svensk. For dirigentene som til vanlig jobber på voksenopplæringen, er

språkopplæringsperspektivet absolutt et fokusområde. I tillegg til at mye av repertoaret er norsk, formidles også beskjeder og informasjon på norsk. «*Vi snakker jo norsk hele tiden, så helt klart et sånt språkopplæringsperspektiv på det også*», sier den ene dirigenten, samtidig som hun påpeker at det det er musikken som er i fokus, ikke språket. (Dirigenter, s. 6). Det er som regel korets dirigenter som velger ut repertoar, men de er åpne for at medlemmene kan komme med forslag.

I Norge følges Europarådets rammeverk for språkkvalifikasjoner som ser slik ut: A1 – A2, B1 – B2, C1 – C2, der A1 er lavest og C2 er høyest. Systemet brukes for å vurdere skrive- og snakkekunnskaper, samt språkforståelse. For å få permanent opphold i Norge kreves et muntlig nivå på A1, samt utførelse av en samfunnskunnskapsprøve (denne kan utføres på morsmål). For å få norsk statsborgerskap kreves et muntlig nivå på A2 og statsborgerprøven⁵ må avlegges på norsk (Kompetanse Norge). Selv om prøvene kun krever A2-nivå hevder Cummins (2018) at det ta fem til syv år å beherske et språk på et akademisk nivå (Cummins i Einarsdóttir, 2018). Dersom innvandrere ønsker seg høyere utdanning vil det derfor kreves høye språkferdigheter.

Slik Brean og Skeie (2019) hevder kan sang og musikk bidra til språklæring, slik flere av kor-medlemmene også påpeker. Ved å sette melodi til teksten blir den lettere for medlemmene å huske, samtidig som læringsmetoden er kreativ og annerledes. Dirigentene, de norske medlemmene i koret, samt studenter i praksis kan også bidra til å øke medlemmenes samfunnskunnskaper ved hjelp av diskusjoner og samtaler rundt emnet.

Jeg spør dirigentene om de ser noen sammenheng mellom medlemmene i koret og deres prestasjoner på skolen. De påpeker at dette er vanskelig for dem å svare på, da elevenes resultater måles ulikt på de forskjellige kursene, og de mangler full oversikt over hver enkelt elevs resultater. De merker likevel at de får en annen kontakt og relasjon til dem som er med i koret. Den ene dirigenten beskriver koret som en arena der medlemmene kan få en pause fra vanskelige tanker, skape gode relasjoner og ta dette med inn i neste skoledag. Hun mener dette er bra for læring, men ser likevel ikke noen direkte sammenheng mellom koret og skoleprestasjoner. I spørreskjemaet spurte jeg kormedlemmene hva de liker best å synge i koret. Svarene var svært varierende, noe man kunne forutse. Likevel var det noen svar som overrasket meg.

---

⁵ Aftenpostens eksempel på statsborgerprøve: <https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/ng7kpQ/test-deg-selv-klarer-du-statsborgerproeven>

Tabell 4: Hva liker du å synge i koret?

<i>Alt</i>	Norske sanger	Forskjellige språk	Samisk	Sjangerspesifikt	Sanger til koret
4	2	3	2	5	6

Vi kan se at fire personer svarte *alt*, og dette kom ikke som noen overraskelse. Mange av medlemmene er svært entusiastiske, og for dem spiller det ingen rolle *hva* vi synger så lenge vi synger sammen. Videre ser vi at to personer har svart *samisk*. Koret har tidligere hatt et joike-seminar med Ingrid Eggen, og sangkunsten har deretter fått en stor plass i koret. Tre personer skriver at de liker å synge på forskjellige språk, og sangen Malaika fra Øst-Afrika blir nevnt. *Malaika* betyr engel på swahili og sangen handler om kjærlighet. Det er lenge siden koret har sunget *Malaika*, så vedkommende virker å ha gode minner i forbindelse med sangen. Det er likevel sanger som er laget spesielt til koret som blir hyppigst nevnt. Sangen *Kom, kom*, skrevet etter melodien til *Some nights* av popbandet *Fun*. blir nevnt fem ganger. Dirigentene har skrevet om teksten til å omhandle koret. Her er et utdrag:

KOM, KOM!

Tekst: Liv Kolstad og Janniken Sandnesmo / Melodi: Bhasker, Ruess, Dost, Antonoff

Kom, kom bli med oss, heng med oss i koret!

Kom å bli med oss i kveld!

Kom, kom og få en plass i det kule koret!

Så får du kjenne det selv!

For det blir sang og dans, tromming uten stans,

glede rett og slett her i Kveldskoret!

Åh, åh, åh! (du skal få synge, ja)

Åh, åh, åh! (du skal få synge, ja)

Alle har en stemme her hos oss

Sangolela, en sang jeg selv har skrevet til koret blir også nevnt. Sangen ble laget som en gave til koret i 2018 og har siden blitt en gjenganger, både på øvelse, konserter. Ordet *sangolela* har ingen betydning i seg selv, og er kun stavelser som står til melodien som blir sunget.

Sangolela

Tekst og melodi: Ada Torvik

We come from all around the world. (Sangolela)

With hair that's long, short, straight, or curled. (Sangolela)

(Please know that)

Music speaks louder than words

(We'll show you that)

Music speaks louder than words

Det kommer tydelig frem at flere i koret har sterk tilknytning til sangene som er laget til dem. Både *Kom, kom* og *Sangolela* handler om kormedlemmene, både som individer og som gruppe. Slik jeg har tolket det får disse sangene kormedlemmene til å føle seg spesielle. Koret har to sanger som er laget spesielt til dem, og for medlemmene betyr det mye.

4.4.2 Å bidra

Koret har ikke sunget sanger på språket til verken KM1, KM2 eller KM3 – enda. KM3 forteller at språket hennes har vanskelig uttalelse, og hun tror dette kan være grunnen til at koret ikke har sunget sanger på dette språket. Derimot sier hun at hun gjerne kunne hjulpet koret med uttale dersom de vil synge på hennes språk en gang i fremtiden. KM2 forklarer at hans hjemland har en splittet musikkultur og at det noen steder kan likne andre lands musikk, mens andre steder er musikken helt annerledes. KM1 forteller at musikk fra hans hjemland ikke er veldig populært, og at musikken er inspirert av britisk. Han for sin del synes ikke den typen musikk er veldig interessant, men han ønsker å finne en mer tradisjonell sang og presentere den for koret. Han vil også gjerne bidra med å hjelpe koret å lære sangen.

Da kormedlemmene ble spurt hva de selv bidrar med i koret ble alle tre seende ut som noen store spørsmålstejn. Dette er for meg svært interessant. Denne spørsmålsvinklingen er tydelig noe de ikke er særlig vant med. To av dem trodde de fikk kritikk, og begynte å snakke om hva de kunne gjort bedre. Etter litt frem og tilbake fant de likevel ut at de absolutt hadde sitt å tilføre koret. Spesielt KM3 forteller at hun pleier å ta kontakt med medlemmer som har sluttet i koret og for å forsøke å få dem til å starte igjen. Selv om det sjeldent slutter medlemmer, skjer det noen ganger at folk faller litt av. Deretter kan de sukke opp igjen etter en stund. Hun er også

selvkritisk og mener at hun kunne bidratt mer til det sosiale i koret. KM1 trekker frem at han kan bidra med musikk og sang fra sitt eget land. For KM2 var det fremdeles vanskelig å skjønne spørsmålet, men slik jeg tolker svaret hans tror jeg han mener at han er en tålmodig og rolig person, og kan derfor være en rollemodell for de yngre medlemmene.

Barneavdelingen

KM3 husker godt konserten med koret som har gjort mest inntrykk på henne, nemlig konserten på barneavdelingen på sykehuset. «*Jeg føler at det var type en av de beste konserter vi har hatt. Den likte jeg kjempegodt. Jeg tenker at barna som er syke og sånn kanskje trenger noe å gjøre eller oppleve noe nytt, så dem fikk muligheten der og da, og dem koste seg en liten halvtime*» (KM3, s. 3). For henne er det spesielt å kunne bidra og føle seg viktig, samtidig som man gir noe tilbake til samfunnet.

En stor del av vår selvfølelse får vi ved å føle oss nyttige. Gjennom grunnskole, praksis, videregående, lærlingetid og høyere utdanning forbereder vi oss på å bli en nyttig ressurs i samfunnet. Vi får motivasjon av å vite at vi kan bidra til fellesskapet. I inkluderingen vil flere av de samme prinsippene være gjeldende, og derfor vil det å kunne bidra være en god motivasjon for å delta og være en nyttig samfunnsborger.

4.5 utfordringer

Selv om både dirigenter og medlemmer beskriver koret som en ressurs, er de likevel ikke immune mot utfordringer. For dirigentene er hyppige utskiftninger av medlemmer en stadig utfordring. De forteller om betydelig gjennomtrekk i koret, og utskiftningene er sjeldent jevne. «*Vi mister ikke tre og får fire nye når sesongen starter, men vi mister kanskje ti og får to nye, også 14 dager etter så er det ti nye, så det er jo veldig mye utskiftning*» (Dirigenter, s. 8). Problemet er ikke nødvendigvis utskiftninger i seg selv, da disse naturlig vil oppstå i kor, men det handler om når disse utskiftningene oppstår, og hvor mange som kommer og går i samme periode. Selv om medlemmer gjerne blir i koret lenge, skjer det slik KM3 påpeker, at noen blir borte en periode for så senere å komme tilbake. Dirigentene mener koret fungerer best som et prosjektkor, som jobber mot en konkret konsert eller en opptreden. Med et lite smil innrømmer de at også oppmøte kan være en utfordring. De trekker linjer til voksenopplæringen og ser en tydelig sammenheng: «*De som er dårlige til å møte opp de er dårlig til å møte opp*» (Dirigenter, s. 10). Dirigentene tror dessverre ikke at Kveldskoret kan hjelpe dem på akkurat dette området.

4.5.1 Tidsaspektet

Selv om man føler seg viktig og ivaretatt i Kveldskoret føler KM3 at det noen ganger kan bli mye. Som nevnt forteller hun at de i starten ringte henne ofte, men at det i det siste har det roet seg. Hun møter opp på øvelse de gangene hun kan, og når hun ikke får til å komme så sender hun en melding. Jeg spør om dirigentenes konstante masing i starten kan ha bidratt til at hun sender meldinger og sier fra, noe hun absolutt tror har spilt inn.

Som Balsnes (2014) nevner er det ulikt hvor mye tid medlemmene mener at skal gå med til korøvelser, helgeøvelser, konserter, turer og seminarer. Det samme gjelder medlemmene i Kveldskoret. Dørstokkmila kan være lang, og koret kan krasje med andre aktiviteter. Det være seg skole, jobb, familie eller andre fritidsaktiviteter. For noen, som for KM3 kan koret noen ganger oppleves som et *ork*.

Man kan lese det helt motsatte fra KM1, som på sin side mener det er for lite tid i koret. Da spørsmålet om det er noe som ikke er så bra med koret dukket opp, kom svaret: «*I think it's about time. I think, I need more time to join, yeah. Two hours is not enough*» (KM1, s. 2). Han mener i motsetning til KM3 at det skulle vært flere og lengre korøvelser. Balsnes (2014) nevner også de medlemmene som har mye tid til overs, og der koret omtrent betyr *alt* for dem. KM1 er nok en av disse, og ville nok ønsket seg mer tid i koret selv om øvelser og konserter hadde vært både lengre og hyppigere.

Det er interessant å se hvor ulikt KM1 og KM3 ser på tidsperspektivet. KM1, som kun har vært i Norge en kort periode ønsker seg mer tid i koret. Veien mot inkludering så vidt begynt og han har ikke rukket å skaffe seg sitt eget nettverk. KM3 på sin side har fått et stort nettverk og er svært opptatt. Hun blir derfor en av dem som må *strekke seg litt*. Hun takker likevel koret for at hun nå føler seg hjemme i Levanger, og hun mener koret har fungert både som en språkopp-læringsarena, et avbrekk fra hverdagen, samt bidratt til hennes sosiale inkludering.

4.5.2 Manglende fokus på musikk?

I løpet av intervjuene ble det lite fokus på musikkens rolle. Både dirigenter og medlemmer nevner flere andre aspekter før de nevner musikk og sang. Jeg spurte til slutt KM1 hvilken rolle han tenker *musikken* har på det hele. Svaret hans blir som en avslutning på dette analyse- og drøftingskapittelet: «*Music is life! Everything, because listening to music, it always connecting people. Always*» (KM1, s. 6).

5. Diskusjon og konklusjon

I denne studien har jeg forsøkt å finne ut hvordan det oppleves å være medlem i Kveldskoret. Et sentralt spørsmål har vært hvorvidt et slikt kor kan bidra til en god inkluderingsprosess, og eventuelt på hvilken måte. Jeg har brukt de fire nøkkelordene *fellesskap*, *kultur*, *samfunnsdeltakelse* og *utfordringer* som struktur for oppgaven. Når det handler om medlemmenes opplevelse kan disse nøkkelordene fort flyte inn i hverandre og linjene blir uklare. Blant annet konserten i kirka kan ses på både under fellesskap, kultur og samfunn. Jeg som forsker har måttet ta noen valg for prosjektstrukturen, og det gjenstår å se om de har vært rett. Jeg har også brukt meg selv og mitt eget narrativ som metode i prosjektet.

5.1 Opplevelsen av Kveldskoret – muligheter og forbehold

Det er tydelig at Kveldskoret betyr mye, både for medlemmer og dirigenter. Det snakkes varmt om koret og sanggleden som oppstår både på øvelser og på konsert. For de fleste medlemmene er fellesskap og trivsel hovedgrunnen for deltakelse. Det nevnes kaffepauser, gode samtaler, sterke vennskap, tillitt og glede. Flere av medlemmene føler at koret får dem til å føle seg hjemme, samtidig som det er en arena for å skape relasjoner og nyttige nettverk. Som Balsnes (2014) påstår kan koret bidra til medlemmenes sosiale kapital. Koret får også medlemmene til å føle seg viktige, som videre kan bidra til bedre selvfølelse og selvverd. Fellesskapet i koret er sterkt, og det er tydelig at medlemmene er glad i hverandre og dirigentene, på lik linje som dirigentene er glad i sine kormedlemmer. For medlemmene spiller dirigentene en stor rolle for både motivasjon, trivsel, og trygghet.

Selv om koret er en arena for fellesskap dukker det opp utfordringer i henhold til grupperinger og klikker. Nye medlemmer blir godt mottatt i koret, men etterhvert kan det bli vanskelig å finne sin plass i fellesskapet. Som Tjora (2018) beskriver kan det være vanskelig for dem som befinner seg innenfor fellesskapet å få øye på de som står utenfor. Som inkluderingskor har Kveldskoret et ansvar for å få medlemmene til å føle seg inkludert. Det er likevel vanskelig å gi et konkret svar på hvorvidt man skal forsøke å løse i grupperingene, eller om man skal la dem være og tenke at det er positivt at de med samme språk og kultur finner sine egne. Det blir derfor opp til dirigentene å diskutere rundt dette. Kanskje kan koret, slik KM3 foreslår sette seg ned og prate om grupperingene? Kanskje er det også på den måten konflikter kan løses – dersom det oppstår noen.

Tidsperspektivet kan også være en utfordring ved slike prosjekter. Slik Balsnes (2014) nevner er det forskjellig fra medlem til medlem hvor mye tid de ønsker å legge inn i koret. Vi ser en tydelig forskjell på de nye i koret og de som har vært med lenge. De nye medlemmene har mer *behov* for koret, og ser verdien av å tilbringe mye tid på øvelser og konserter. De *eldre* medlemmene har allerede brukt koret for å skaffe seg et nettverk, og de står nå på egne ben. Flere av dem har skaffet seg et eget sosialt miljø gjennom skole og fritid, og har ikke så mye bruk for koret til nettverksetablering. Likevel må det påpekes at også disse har sterke bånd til koret og ser verdien også for seg selv i form av sangglede, trivsel, og samfunnsbidrag. Det kan være en utfordring å tilfredsstille alles ønsker, og kanskje må vi, som Balsnes beskriver «helt ned på individplan for å undersøke om korpraksisen funker for den enkelte» (Balsnes, 2018 s. 121).

En av de sterkeste opplevelsene i koret, både for medlemmer, dirigenter var konserten i Levanger kirke i 2019 sammen med Levangeroktetten. Her møttes flere kulturer på tvers av landegrensene og det er tydelig noe som sitter igjen hos mange. Også 17. mai var en opptreden flere medlemmer trakk frem som positiv. Medlemmene følte seg glade og stolte av å kunne bidra på Norges nasjonaldag. Både medlemmer og dirigenter trekker frem sang og kultur på tvers, som en viktig ressurs i koret, og for flere er det spennende å bli kjent med personer med andre språk og kulturer. Flere trekker også frem at de lærer mye av de andre medlemmene, både språk, skikker, gester og historie. Kanskje kan et slikt kor, gjennom ulike opptreder bidra til et rausere samfunn, da mangel på kunnskap ofte er roten til fordommer og rasisme.

Korets dirigenter trekker frem språk- og samfunnsperspektivet som relevant, og flere av medlemmene mener også korsang hjelper dem i språklæringsprosessen. Dersom dette ses i sammenheng med Brean og Skeie (2019) ser vi tydelige tegn på at sang og musikk kan bidra til bedre språkforståelse. Dirigentene trekker frem barnesanger som positivt for språkopplæring. Disse har ofte en enkel tekst og melodi, samtidig som de kan vekke gode minner fra egen barndom hos medlemmene. Koret har også bidratt til samfunnsforståelse, da den norske samfunnet kan oppleves svært forskjellig fra det medlemmene er vant med. Med tanke på at innvandrere som ønsker permanent opphold i Norge, og kanskje etterhvert et statsborgerskap må ha gode språk- og samfunnskunnskaper, kan Kveldskoret bidra til denne læringsprosessen.

Gjennom spørreskjema og intervju med kormedlemmene ble fokuset på musikkens rolle svært lite fremtredende. Spørsmålet vi kan stille oss er: kunne Kveldskoret like gjerne blitt kalt *kveldsgruppa*? Med andre ord en gruppe som samler mennesker på tvers av kulturer og musikken ikke

var tilstede. Mitt svar forblir et nei! Selv om kormedlemmene trekker frem fellesskap og trivsel fremfor sang og musikk betyr ikke dette nødvendigvis at musikken ikke er viktig for dem. Flere nevner musikk og sang som sentralt for å oppnå et godt fellesskap, samt sterke musikkopplevelser gjennom kulturer som møtes på tvers. Musikkens rolle støttes også av teori, som presentert i denne studien. Kanskje hadde medlemmene svart annerledes dersom spørsmålene hadde blitt stilt en annen måte?

5.2 Drøfting rundt prosjektet

Jeg har i denne studien gjennomført ett spørreskjema med koret, samt tre individuelle intervju med kormedlemmer og et gruppeintervju med korets dirigenter. Det ble også utført et intervju med Ole Hamre der jeg fikk mye spennende informasjon. Dessverre ble det for stort for denne studien å inkludere enda en analyseenhet, så intervjuet får heller tas i bruk ved en senere anledning. Mot slutten av en slik studie er det verdt å stille seg spørsmålet: Hva kunne jeg ha gjort annerledes? Hadde jeg fått andre resultater dersom jeg hadde endret design, metode eller intervju spørsmål? Skulle jeg intervjuet flere? Skulle samtalene vært med frie?

Alt i alt vil jeg påstå at jeg har skaffet mye interessant informasjon gjennom denne studien. I starten trodde jeg at språkbarrieren skulle by på større utfordringer, og gjøre det vanskelig for meg å tolke medlemmenes svar. Jeg ble overrasket over hvor tydelige medlemmene var, både i spørreskjema og intervju, og dette gjorde det lettere for meg å behandle svarene på en god og riktig måte. Både metode og design har etter min mening fungert godt, selv om det er noen spørsmål jeg gjennom skulle gått mer i dybden på. Blant annet hadde det vært interessant å vite om de hadde sunget i kor tidligere. De ble kun spurt om musikalsk bakgrunn og ikke korbakgrunn. Jeg skulle gjerne også spurt medlemmene om hva de tenker om det musikalske miljøet i koret. Føler de at inkluderingsperspektivet setter grenser for det musikalske resultatet og den musikalske utfoldelsen? Til slutt hadde jeg ønsket å spørre dem mer om hvordan de har det generelt, både med tanke på psykisk og fysisk helse. Hjelper koret dem til en bedre hverdag?

5.3 Veien videre

Dersom dette prosjektet skal videreføres hadde det vært spennende å trekke inn blant annet Fargespill og sett disse to prosjektene i sammenheng med hverandre. I samtalen med Hamre diskuterte vi nettopp spørsmålet trivsel vs. kvalitet. Hva er viktigst, og hva skal vektlegges? I tillegg hadde det vært spennende å se på hvordan medlemmene opplever vektleggingen mellom

det musikalske og det sosiale. Som nevnt i innledningen valgte jeg å gå bort fra spørsmålet om hvorvidt prosjekter som Kveldskoret kan bidra til å endre personers holdninger til innvandrere. Dette hadde vært spennende å undersøke ved en senere anledning.

5.4 Avsluttende ord

I regjeringens mål for inkludering nevnes levekår, kultur og samfunn. Slik jeg ser det kan Kveldskoret og andre slike prosjekter være en bidragsyter i inkluderingsarbeidet. Både medlemmer og dirigenter setter ord på at koret kan bidra til inkluderingsprosessen, og viktigst av alt: Medlemmene *selv* har en opplevelse av inkludering, både gjennom fellesskap, kulturmøter, samfunnsdeltakelse og ikke mist korsang! Kanskje skulle det vært flere slike kor rundt om i lokalsamfunnet?

«Selv om jeg noen ganger føler meg lei av koret, så kan jeg ikke slutte, det er noe med dette koret som gjør det vanskelig å slutt» (kormedlem).

«Vi må være med i koret fordi vi føler oss best her» (kormedlem).

Når kulturer møtes i et musikalsk fellesskap, skjer det noe magisk. Noe som er vanskelig å sette fingeren på, og vanskelig å forklare med ord. Pusten stopper, hårene reiser seg, hjertet banker og tårene presser på. En musikalsk forbindelse som trosser landegrenser, hudfarger, religioner og politiske standpunkter. Kun musikken og fellesskapet står igjen.

Litteratur:

Balsnes, A. H. (2014). *Å synge i kor – ideal for menneskelig fellesskap?*. Kristiansand: Portal forlag.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2015). *Regjeringens mål for integrering*. Hentet fra:

https://www.regjeringen.no/contentassets/a15355e81b7a44f38f981337fe9a44f1/regjeringens-mal-for-integrering_13-3-15.pdf

Befring, E. (2014). *Den forløsende pedagogikken*. Oslo: Gyldendal.

Brean, A. & Skeie, G. O. (2019). *Musikk og hjernen*. Oslo: Cappelen Damm.

Claeson, L. & Dæhli, B. (15.01.2019). *Kraftløs inkludering*. Hentet fra:

<http://www.korbanken.no/nmr/nyheter/kraftlos-inkludering/>

Dahlseng, M. (ukjent årstall). *Hva er forskjellen på inkludering og integrering?*. Hentet fra:

<https://www.fug.no/hva-er-forskjellen-paa-inkludering-og-integrering.4667098-148207.html>

Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode*. Oslo: Universitetsforlaget.

Dannemark, Å. (2018). *Musikk og integrering*. (Mastergradsavhandling). Fakultetet for lærerutdanning og pedagogikk, Høgskolen i Innlandet.

Dzamarija, M. T. (05.03.2019). *Slik definerer SSB innvandrere*. Hentet fra:

<https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/slik-definerer-ssb-innvandrere>

Einarsdóttir, S. B. (30.07.2018). *Hvor lang tid tar det å lære et nytt språk?* Hentet fra:

<https://forskning.no/spor-en-forsker-sprak/spor-en-forsker-hvor-lang-tid-tar-det-a-laere-et-nytt-sprak/1214728>

Engh, E. (2017). *Prosjekt nr. 2017/HE1-162406: Sang og musikk for integrering*. Stiftelsen Dam. Hentet fra: <https://www.dam.no/prosjekter/sang-og-musikk-for-integrering/>

Folkehelseinstituttet. (Januar, 2018). *Psykisk helse i Norge*. (Rapport) Hentet fra:

https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2018/psykisk_helse_i_norge2018.pdf

Giorgi, A. (2009). *The descriptive phenomenological method in psychology: A modified Husserlian approach*: Pittsburgh, PA: Duquesne University Press.

Grande, T. S. (02.01.2019). *Se på mulighetene*. Hentet fra:
<https://www.dagsavisen.no/debatt/se-pa-mulighetene-1.1254894>

Holand, A. (2018). Oversiktsstudier og spørreskjema, i: Krogtoft, M. & Sjøvoll, J. (red). (2018). *Masteroppgaven i lærerutdanninga*. Oslo: Cappelen Damm, s. 93-114.

Hovd, S. (23.04.2019). Fenomenologi, i: *Store norske leksikon*. Hentet fra:
<https://snl.no/fenomenologi>

Johansen, K. L. (red). (2014). *Slik vi ser det*. Levanger: Høyskolen i Nord-Trøndelag.

Khan, C. (1981). *And the melody still lingers on*. Warner Bros: Arif Mardin.

Krogtoft, M. & Sjøvoll, J. (red). (2018). *Masteroppgaven i lærerutdanninga*. Oslo: Cappelen Damm

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. (3. utgave) Oslo: Gyldendal Akademisk.

Lillejord, S. (2015). *Den lange veien mot en inkluderende skole*. Hentet fra:
<https://utdanningsforskning.no/artikler/den-lange-veien-mot-en-inkluderende-skole/>

Læringsmiljøseneteret. (2017). *Inkludering – hva innebærer begrepet*. Hentet fra:
<https://laringsmiljosenteret.uis.no/skole/mangfold-og-inkludering/hva-er-mangfold-og-inkludering/inkludering-hva-innebarer-begrepet-article115816-21855.html>

Marsh, K. (2016). Creating bridges: music, play and well-being in the lives of refugee and immigrant children and young people, *Music Education Research*, 19:1, 60–73, DOI:
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14613808.2016.1189525>

Norsk Folkehjelp. (2016). *Musikk for integrering*. Stiftelsen Dam. Hentet fra:
<https://www.dam.no/prosjekter/musikk-for-integrering/>

Persvold, A. Z. (29.01.2019) *Integrasjon* i Store norske leksikon. Hentet fra: <https://snl.no/integrasjon>

- Postholm, M. B. & Jacobsen, D. I. (2016). *Læreren med forskerblick*. Oslo: Cappelen Damm.
- Quadros, A. & Vu, K. T. (2017). At home, song, and fika – portraits of Swedish choral initiatives amidst the refugee crisis. *International Journal of Inclusive Education*: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13603116.2017.1350319>
- Rennstam, J & Wästerfors, D. (2015). *Från stoff till studie: om analysarbete i kvalitativ forskning*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Ruud, E. (2016). *Musikkvitenskap*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Sagdahl, M. (12.11.2019). Etikk, i: *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/etikk>
- Skogen, K. (2018). *Caseforskning* i: Krogtoft, M. & Sjøvoll, J. (red). (2018). *Masteroppgaven i lærerutdanninga*. Oslo: Cappelen Damm, s. 79-90.
- Tjora, A. (2018). *Hva er fellesskap*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Tjora, A. (22.08.2019). Utenforskap, i: *Store norske leksikon*. Hentet fra: <https://snl.no/utenforskap>
- Tveitereid, K. (2016). *Inkludering eller integrering*. Hentet fra: <https://laringsmiljosenteret.uis.no/blogg/inkludering-eller-integrering-article114735-21353.html>
- Ulleberg, H. P. (2002). *Integrering av funksjonshemmede i skolen*. Hentet fra: <http://www.sv.ntnu.no/ped/hans.petter.ulleberg/integrering.htm>
- University of South Australia. (20.02.2015). *Rethinking Wellbeing - Professor Catherine Kohler Riessman*. [videoklipp]. Hentet fra: <https://www.youtube.com/watch?v=D3PVk3CGdeQ>
- Vevstad, Vigdis. (2017). *Hva er en flyktning*. Oslo: Universitetsforlaget.

Vedlegg 1: Intervjuguide, kormedlemmer

1. Hvordan er ditt forhold til musikk? (bakgrunn)

- Driver du med musikk utenfor koret?
- Spiller du et instrument, eller synger du?
- Hører du mye på musikk? Evt. hva slags musikk liker du?

2. Kan du fortelle litt om hvordan det er å være med i koret?

- Hva er det beste med koret?
- Er det noe som ikke er så bra?
- Oppstår det noen ganger konflikter i koret?

3. Kan du fortelle en opplevelse eller en historie som har gjort inntrykk (som har betydd mye) på deg fra koret? Det kan være både øvelse og konsert.

4. Hvordan opplever du å være med i et kor med medlemmer fra så mange forskjellige land?

- Har du fått noen nye venner i koret?
- Noen i koret mener det burde være flere norske i koret. Hva tenker du om det?

5. Hva lærer du i Kveldskoret? (samfunn, kultur, språk)

- Hva tenker du om at dirigentene forventer at du skal møte opp hver torsdag kl.19, og hva tenker du om at de ringer og maser hvis du ikke møter opp?

6. På hvilken måte føler du at du bidrar til koret?

- Vi synger jo sanger fra forskjellige land. Har ditt land vært representert, og har du da vært med og hjulpet koret? Ja/Nei: hva tenker du om det?

7. Føler du deg hjemme i Levanger?

- Kaller du Levanger for hjemme? Hva er hjemme for deg?
- (Jobb/skole/venner/nabolag/miljø/kor osv.)
- Kan du fortelle kort om din bakgrunn? (Kenan: fra Tyrkia, bodd i Norge 2 år)
- Hvor du kommer fra?
- Hvor lenge du har bodd i Norge?
- Har du opplevd rasisme i Norge? Tror du Kveldskoret kan bidra til å endre folks holdninger til innvandrere, flyktninger og asylsøkere?

8. Hva er spesielt med Kveldskoret?

- Hvorfor tror du publikum kommer og hører på Kveldskorets konserter?

9. Hva ville du sagt for å få nye medlemmer til koret?

Vedlegg 2: Intervjuguide, dirigenter

Hva er Kveldskoret?

- Når startet dere?
- Har dere noen medlemmer som har vært med fra starten?
- Hvordan fikk dere idéen til å starte et slikt prosjekt, og ble dere inspirert av noen eller noe?
- Vet dere om noen andre kommuner som har et slikt tilbud i forbindelse med voksenopplæringen?
- Jeg ønsker å finne ut hvor mange kommuner som har et slikt tilbud. Hva tror dere jeg kommer til å finne?
- Hva betyr Kveldskoret for dere personlig?

Hva synger man i et kor der språk er en utfordring?

- Dersom andre kommuner blir inspirert av dere og ønsker å etablere et slikt kor, hva slags repertoar vil dere anbefale til dirigentene? Hva liker koret å synge, og hva er gjennomførbart med en slik gjeng?

Gjør dere andre ting enn å synge?

Hva er korets funksjon?

- Har dere noen tanker om hvorvidt, og eventuelt hvordan, Kveldskoret har en innvirkning på integrering og inkludering av medlemmene?
- Finnes det noen ulemper med en slik ordning tror dere?
- Dere er jo også lærere på voksenopplæringen i Levanger. Ser dere noen sammenheng mellom medlemmene i koret og deres resultater i andre fag på skolen, nærvær, fullførelse osv.?
- Levanger har jo blitt syngende kommune. Hva tenker dere Kveldskoret har å tilby kommunen?
- Noen av korets medlemmer er opprinnelig fra Levanger. Tror dere disse har en innvirkning på de øvrige medlemmene? Eventuelt hvilken?

- Koret var jo med på Norske Talenter i fjor. Hva var målet med å melde koret på en slik konkurranse? Hva tenker dere om TV-opplevelsen, og hvordan tror dere dette påvirket korets medlemmer?
- Ifølge forskning, gjennomført av utdanningsforbundet gir bruk av musikk bedre språk-opplæring. Har dere hatt samme erfaring når det gjelder Kveldskorets medlemmer? Bidrar sangen til bedre norskkunnskaper? Hvis ja, på hvilken måte?
- I voksenopplæringen er det elever fra flere, ulike nasjoner, og man kan lett tenke seg at det kan oppstå konflikter. Tror dere koret kan bidra til bedre et bedre miljø? I så fall, hvordan?

Hvilke utfordringer møter man når et slikt kor skal opprettes, driftes og ledes?

- Finnes det noen ulemper ved en slik ordning?
- Hva skjer med korets medlemmer når de er ferdige på voksenopplæringen?

Spørreskjema for Kveldskoret

1. Hvor gammel er du?

2. Hvor kommer du fra?

3. Hvor lenge har du bodd i Norge?

4. Går du på voksenopplæringen i Levanger? (sett kryss)

Ja Nei Har gått tidligere

5. Hvis ja, hvor lenge har du gått der?

6. Hvordan fikk du vite om Kveldskoret? (sett kryss)

Lærer fortalte Venner fortalte Gjennom facebook Konsert

Annet:

7. Hvor lenge har du vært med i koret?

8. Jeg ville være med i Kveldskoret fordi... (enig/uenig, sett ring)

1. ...jeg liker å synge.

2. ...jeg liker musikk.

3. ...jeg ville ha nye venner.

4. ...jeg ville ha noe å gjøre på fritiden.

5. ...jeg bare ble med en venn på øvelse.

6. ...noen på skolen sa jeg burde være med.

7. ...jeg så Kveldskoret på konsert og det virket gøy.

9. Kan du si tre ord du forbinder med Kveldskoret?

1
2
3

10. Spiller du et instrument, evt. hvilket og hvor lenge?

--

11. Hvor mange timer hører du på musikk per uke? (sett kryss)

Mindre enn 1 time i uka 1-5 timer i uka 1-2 timer om dagen/oftere

12. Hva er dine yndlingsartister/-band?

--

13. Finner du på ting med andre medlemmer, utenfor koret?

Aldri Sjelden Noen ganger Ofte

14. Påstander om deg og koret. (hva stemmer – enig/uenig – sett ring)

1 Jeg har fått nye venner i koret.

2 Jeg gleder meg til øvelsene med Kveldskoret.

3 Jeg tror Kveldskoret gir meg bedre muligheter til å få jobb eller praksis.

15. Hvorfor tror du publikum kommer for å se og høre på Kveldskoret?

Hva er spesielt med Kveldskoret?

16. Hva slags sanger liker du best å synge i koret?

17. Hva følte du da koret sang på 17. mai? (Eks.: stolt/nervøs/glad/)

18. Er det noe mer du vil si om Kveldskoret? (trenger ikke svare)

Tusen takk for at du deltok!

Vennlig hilsen Ada

Vil du delta i forskningsprosjektet?

«Musikk og inkludering»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt der hensikten med arbeidet er å skaffe kunnskap om musikk og inkludering, mer spesifikt hvordan korsang kan bidra til inkludering av innvandrere, flyktninger og asylsøkere.

Formål

Formålet med intervjuet er å få kunnskap om hvordan prosjekter som Fargespill, Kveldskoret og The Rockin`Pots kan bidra både til inkludering av medlemmene, men også folks holdninger til de vi skal inkludere. Hvilke utfordringer møter man i slike prosjekter, og hva slags overføringsverdi har prosjektene.

Min problemstilling

«På hvilken måte kan korsang bidra til en positiv inkluderingsprosess i innvandringsperspektivet»

Dette er en masteroppgave og opplysningene som blir samlet inn vil ikke brukes til andre formål.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Nord universitet, fakultetet for lærerutdanning, kunst og kulturfag

Hva innebærer det for deg å delta?

Dersom du velger å delta innebærer dette et personlig intervju der det spilles spørsmål rundt temaet «musikk og inkludering». Omfanget på intervjuet er på rundt en halv time. Intervjuet tas opp på privat enhet og lagres elektronisk. Intervjuet transkriberes deretter i sin helhet og vil kun brukes i masteroppgaven.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Student og veileder vil ha tilgang til innsamlet data.
- Datamaskinen som brukes i prosjektet vil være passordbeskyttet.
  - Lydopptak og videopptak vil bli slettet etter endt analyse
- Opplysningene informanter gir vil bli anonymisert i publikasjon.

Hva skjer med opplysningene dine når forskingsprosjektet avsluttes?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 15.05.2020. Personopplysninger vil slettes ved prosjektslutt.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- å få innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Nord universitet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Ada Torvik (student) E-post: adatorvik@student.nord.no
Telefon: 92294040

Jens Knigge (veileder) E-post:
Telefon:

NSD- Norsk senter for forskningsdata AS E-post: personvernombudet@nsd.no Telefon: 555 82 117

Med vennlig hilsen

Ada Torvik (Student)

Jens Knigge (Veileder)

NSD NORSK SENTER FOR FORSKNINGSDATA

NSD sin vurdering

Prosjekttittel: Musikk og inkludering, masterprosjekt

Referansenummer623550

Registrert

04.02.2020 av Ada Torvik - ada.torvik@student.nord.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Nord Universitet / Fakultet for lærerutdanning og kunst- og kulturfag / Kunst- og kulturfag Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Jens Knigge , jens.knigge@nord.no, tlf: 4774022736

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Ada Torvik , adatgu@gmail.com, tlf: 92294040

Prosjektperiode

12.08.2019 - 15.05.2020

Status

08.04.2020 - Vurdert

Vurdering (1) 08.04.2020 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet den 08.04.2020 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 15.05.2020.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19).

NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Elizabeth Blomstervik Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17
(tast 1)

<https://meldeskjema.nsd.no/vurdering/5e3740ed-e02f-46d5-a05a-515814ce3460> 2/2